

Uchwała Nr/
Rady Gminy Czosnów
z dnia roku

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów
na lata 2021 – 2030**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 713 ze zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 ze zm.) Rada Gminy Czosnów uchwala, co następuje:

§ 1

Uchwala się „Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów” na lata 2021-2030 stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Czosnów.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY CZOSNÓW
NA LATA 2021-2030**

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	2
Część I. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH..	4
ROZDZIAŁ I. Podstawa opracowania	4
1. Podstawy Polityki Społecznej	4
2. Podstawy prawne opracowania strategii.....	5
3. Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej Unii Europejskiej.....	8
Część II. DIAGNOZA I ANALIZA.....	9
ROZDZIAŁ I. Przedmiot i zakres diagnozy	9
1. Charakterystyka ogólna Gminy Czosnów	9
2. Warunki życia mieszkańców Gminy Czosnów	12
2.1. Demografia	12
2.2. Rynek pracy	16
2.3. Gospodarka mieszkaniowa	19
2.4. Służba zdrowia.....	20
2.5. Edukacja, kultura i sport.....	20
2.6. Bezpieczeństwo publiczne.....	23
2.7. Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi.....	24
ROZDZIAŁ II. Pomoc społeczna i jej klienci	24
1. Zakres działania pomocy społecznej	24
2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Czosnów	27
2.1. Ubóstwo i bezrobocie.....	31
2.2. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (wielodzietność, rodziny niepełne).....	34
2.3. Bezdomność	35
2.4. Problemy uzależnień i przemoc w rodzinie.....	36
2.5. Sytuacja osób starszych.....	47
2.6. Sytuacja osób niepełnosprawnych.....	53
2.7. Zdarzenia losowe lub sytuacja kryzysowa	55
2.8. Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	57
2.9. Sieroctwo - dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	59
3. Wspieranie rodzin i system pieczy zastępczej.....	61
4. Realizowane gminne programy wsparcia.....	64
5. Pomoc finansowa i praca socjalna świadczona klientom Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.....	65
ROZDZIAŁ III. Analiza SWOT.....	82
1. Wprowadzenie	82

2. Zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Czosnów	83
Część III. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	85
ROZDZIAŁ I. Misja i wizja	85
ROZDZIAŁ II. Cele strategii rozwiązywania problemów społecznych	86
1. Cele główne (strategiczne)	87
2. Cele operacyjne (zadaniowe)	87
2.1. CEL STRATEGICZNY I. Kompleksowe wsparcie rodzin dysfunkcyjnych.....	87
2.2. CEL STRATEGICZNY II. – system wsparcia osób niepełnosprawnych i długotrwale chorujących	89
2.3. CEL STRATEGICZNY III. – walka z problemami alkoholowymi i jego skutkami.	92
2.4. CEL STRATEGICZNY IV. – aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.....	94
2.5. CEL STRATEGICZNY V. – integracja społeczna.	95
2.6. CEL STRATEGICZNY VI. – rozwój Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.	98
3. Podmioty realizujące cele strategiczne	99
ROZDZIAŁ III. Zasady realizacji strategii oraz jej ramy finansowe	99
ROZDZIAŁ IV. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii.....	100
PODSUMOWANIE.....	101
Spis tabel	103
Spis wykresów	104
Spis rysunków.....	105

WSTĘP

Jednym z elementów planowania strategicznego w obszarze polityki społecznej jest tworzenie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Strategia pozwala na racjonalizację lokalnej polityki społecznej. Określa misję oraz wyznacza cele strategiczne i działania, których wdrożenie powinno w znaczny sposób przyczynić się do rozwiązywania wielu problemów społecznych i zminimalizować społeczne skutki kwestii społecznych. Dokument stanowi zatem podstawę do realizacji stosunkowo trwałych wzorów interwencji społecznych, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, i doprowadzić do integracji społecznej.

W programie przedstawione są kluczowe problemy społeczne mieszkańców gminy, a także wskazany jest kierunek działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych, dolegliwych i negatywnych.

Zgodnie art. 16 b ustawy z dnia 10 marca 2014 r. o pomocy społecznej (t. j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876, z późn. zm.), *strategia zawiera w szczególności:*

- 1. diagnozę sytuacji społecznej;*
- 2. prognozę zmian w zakresie objętym strategią;*
- 3. określenie:*
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,*
 - b) kierunków niezbędnych działań,*
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,*
 - d) wskaźników realizacji działań.*

Zdiagnozowane problemy społeczne takie jak: pogłębiające się zjawisko ubóstwa rodzin, problemy osób starszych i niepełnosprawnych, trudna sytuacja materialna rodzin wielodzietnych, uzależnienia i przemoc w rodzinie zmuszają władze samorządowe i ośrodki pomocy społecznej do poszukiwania jak najefektywniejszych metod oraz form działania na rzecz rodzin i osób wymagających wsparcia. Od skuteczności rozwiązania tych problemów zależy funkcjonowanie wspólnoty, jaką stanowi gmina. Rozwiązanie istotnych problemów społecznych jest działaniem trudnym i długofalowym, dlatego też celowe jest strategiczne podejście do zagadnień ze sfery polityki społecznej.

Obowiązek opracowania strategii wynika wprost z ustawy z dnia 10 marca 2014 r. o pomocy społecznej - art. 17 ust. 1, gdzie działanie to zostało sklasyfikowane jako zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. Diagnoza problemów społecznych w Gminie Czosnów opracowana została na podstawie zgromadzonej bazy danych z ostatnich lat tj. 2017-2019.

Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów na lata 2021-2030 opracował **GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ w Czosnowie** na podstawie danych źródłowych m.in.: danych Urzędu Gminy w Czosnowie, danych własnych GOPS w Czosnowie, Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), danych Najwyższej Izby Kontroli (NIK), danych Powiatowego Urzędu Pracy PUP, danych Zespołu Interdyscyplinarnego, danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz innych źródeł.

Część I. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

ROZDZIAŁ I. Podstawa opracowania

1. Podstawy Polityki Społecznej

Polityka społeczna oparta na określonych wartościach i zasadach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu kształtowania warunków życia ludności, stosunków międzyludzkich i ogólnych warunków rozwoju oraz harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych. Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, są to:

- **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
- **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
- **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
- **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcie, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.

- **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
- **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokojenia potrzeb i realizacji instrumentów.
- **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
- **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- Dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najuboższych;
- Prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- Dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- Dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Mówiąc o wartościach, należy wspomnieć o wartości podstawowej, jaką jest dobro rodziny, która stała się fundamentem niniejszego dokumentu programowego, ponieważ wszelkie działania oferowanej pomocy należy rozpoczynać od wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej.

2. Podstawy prawne opracowania strategii

Obecnie wiele aktów prawnych reguluje zadania szeroko pojętej pomocy społecznej oraz innych dziedzin ze sfery społecznej takich jak: edukacja, zdrowie, rynek pracy, sport, kultura itd. Większość zadań realizowana jest przez samorządy terytorialne z dochodów

własnych, subwencji i dotacji. Do realizacji zadań przewidziano również liczne programy, które wynikają ze specyfiki i potrzeb poszczególnych grup społecznych m.in.:

- Wieloletni Program „Posiłek w szkole i w domu”.
- Program pomocy osobom bezdomnym „Pokonać bezdomność”.
- Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
- Program Karta Dużej Rodziny, Program Rodzina „500 plus”, Program Dobry Start 300+, i inne prorodzinne.
- Program Wieloletni „Senior+” i inne prosenioralne.

Poza programami wynikającymi z przepisów ustawowych opracowano szereg programów resortowych, których powodzenie jest możliwe wyłącznie przy zaangażowaniu władz lokalnych, a nie tylko instytucji rządowych.

Samorządy mają również obowiązek opracowywania własnych programów takich jak:

- Ocena zasobów pomocy społecznej.
- Program wspierania rodziny i pieczy zastępczej.
- Program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
- Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych.
- Programu wspierania osób starszych.

Wielkość i różnorodność programów kierowanych do społeczności lokalnych wymaga sprawnej koordynacji. Wydaje się, że naturalnym narzędziem do realizacji tych celów może być także Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Na treść i realizację strategii rozwiązywania problemów społecznych mają wpływ niżej wymienione, akty prawne m.in.:

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
- Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. roku o samorządzie powiatowym
- Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych

- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
- Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionych do alimentów
- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
- Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy
- Ustawa z dnia 04 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks Postępowania Administracyjnego
- oraz wiele innych ustaw i rozporządzeń uzupełniających

3. Podstawy prawne w zakresie planowania polityki społecznej Unii Europejskiej

Zaktualizowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czosnów w generalnych zasadach jest dokumentem zgodnym z założeniami polityki społecznej UE, co stwarza możliwości korzystania z funduszy unijnych skierowanych na rozwiązanie różnych problemów społecznych. Politykę Społeczną Wspólnoty Europejskiej określają traktaty i inne dokumenty odnoszące się do zagadnień społecznych. Najważniejsze z nich to: Wspólnotowa Karta Praw Socjalnych Pracowników, Traktaty z Maastricht i Amsterdamski. Przełomowym w podejściu UE do problematyki społecznej był szczyt Luksemburski, następstwem, którego było wypracowanie Europejskiej Strategii Zatrudnienia, która ma fundamentalne znaczenie dla zastosowania, stale aktualizowanego Europejskiego Funduszu Społecznego – głównego źródła finansowania problemów społecznych. Głównym założeniem polityki społecznej UE jest zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego metodą otwartej koordynacji (open method of coordination – OMC). Założenia te zostały przyjęte podczas szczytu Lizbońskiego w 2000 roku w ramach OMC, podstawowe cele dla wszystkich krajów są ustalane wspólnie, a następnie przedkładane na strategię poszczególnych państw. Przyjęta w Nicei Europejska Agenda Społeczna wyznacza główne cele w odniesieniu do zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa.

W 2002 roku w Nicei, Rada Europejska przyjęła cztery cele zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego na obszarze Unii Europejskiej:

- zwiększanie udziału w zatrudnieniu i dostępu do środków, praw, dóbr i usług,
- zapobieganie ryzyku wykluczenia społecznego,
- pomoc dla najbardziej potrzebujących,
- mobilizacja wszystkich odpowiednich instytucji.

Strategia Polityki Społecznej otworzyła Polsce dostęp do najważniejszego instrumentu finansowego, jakim jest Europejski Fundusz Społeczny. Zadania realizowane przez fundusz sprowadzają się do:

- aktywnych form zwalczania bezrobocia,
- przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- promowania i poprawy kształcenia ustawicznego,
- doskonalenia kadry i rozwoju przedsiębiorczości,

- aktywizacji zawodowej kobiet.

EUROPA 2020 – jest strategią gospodarczą Unii Europejskiej zastępującą Strategię Lizbońską. Nowe wyzwania takie, jak światowy kryzys finansowy zmusiły Europę do redefinicji zarówno celów, jak i instrumentów wspierających rozwój gospodarczy.

Strategia, której założeniem jest stworzenie większej liczby miejsc pracy i podniesienie standardu życia, obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.
- Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
- Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Podstawowymi instrumentami realizacji celów strategii „Europa 2020” są opracowywane przez państwa członkowskie UE, Krajowe Programy Reform oraz przygotowane przez KE inicjatywy przewodnie, realizowane na poziomie UE, państw członkowskich, władz regionalnych i lokalnych, a wśród nich min.:

- Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy poprzez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- Europejski program walki z ubóstwem – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

Część II. DIAGNOZA I ANALIZA

ROZDZIAŁ I. Przedmiot i zakres diagnozy

1. Charakterystyka ogólna Gminy Czosnów

Gmina Czosnów jest gminą wiejską, położoną w sąsiedztwie m.st. Warszawa (odległość od centrum Czosnowa do centrum stolicy wynosi ok. 30 km) i wchodzi w skład powiatu nowodworskiego. Gmina graniczy: od zachodu z gminą Leoncin, od wschodu z

gminą Łomianki od północy z rzeką Wisłą (stanowiąca granicę z gminami: Zakroczym, Nowy Dwór Mazowiecki i Jabłonna), od południa z gminami Izabelin i Leszno. Gmina Czosnów usytuowana jest pomiędzy Kampinoskim Parkiem Narodowym i rzeką Wisłą. Zajmuje powierzchnię 12 834 ha, z czego powierzchnia użytków rolnych zajmuje ok. 58% (w tym grunty orne - 35,9%, łąki - 21,5%, sady - 0,3%) i lasy ok. 28%.

Rysunek 1. Położenie Gminy Czosnów na mapie Polski.

Rysunek 2. Położenie Gminy Czosnów w powiecie nowodworskim

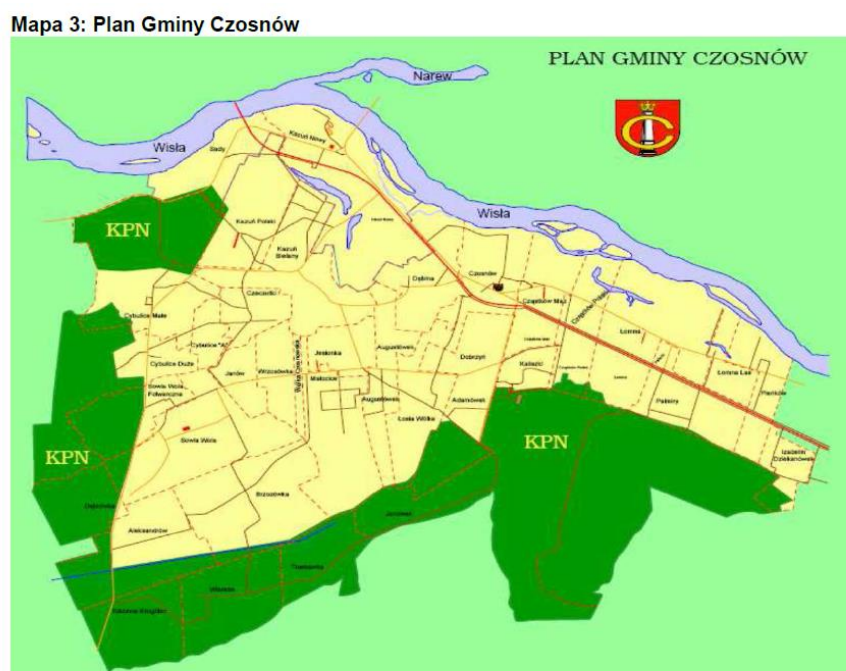

Źródło: www.gminy.pl

Niewątpliwie głównym atutem gminy Czosnów są powiązania komunikacyjne – stanowi o tym mała odległość od miasta stołecznego Warszawy oraz Nowego Dworu Mazowieckiego. Głównym ciągiem komunikacyjnym na terenie tej jednostki samorządu terytorialnego jest droga krajowa nr 7 (Gdańsk – Warszawa – Chyżne) – na północ do węzła „Czosnów” w klasie drogi ekspresowej (S). Na terenie gminy ważnym ciągiem jest droga

województwa nr 579 zapewniająca połączenie terminali intermodalnych i baz przeładunkowych położonych w Błoniu, Grodzisku Mazowieckim i Pruszkowie z drogą międzynarodową E77 (DK7). Poza ww. ciągami, przez gminę Czosnów przebiega droga wojewódzka nr 575 – łączy Nowy Dwór Mazowiecki z Wyszogrodem (drogą krajową nr 50). Na terenie gminy znajduje się również pierwsza na północ od Warszawy przeprawa mostowa przez Wisłę.

Rysunek 3. Plan Gminy Czosnów.

Źródło: Urząd Gminy Czosnów

Gmina Czosnów składa się z 34 sołectw: Adamówek, Aleksandrów, Augustówek, Brzozówka, Cybulice, Cybulice Duże, Cybulice Małe, Częstków Mazowiecki, Częstków Polski, Czeczotki, Czosnów, Dąbrówka, Dębina, Dobrzyń, Izabelin-Dziekanówek, Janów Mikołajówka, Janówek, Jesionka, Kaliszki, Kazuń Bielany, Kazuń Nowy Osiedle, Kazuń Nowy – Sady, Kazuń Polski, Kiścinne – Wiersze, Łomna, Łomna Las, Łosia Wólka, Małocice, Palmiry, Pieńków, Sowia Wola, Sowia Wola Folwarczna, Truskawka, Wrzosówka-Wólka Czosnowska.

Gmina Czosnów charakteryzuje się znacznymi obszarami o wysokich wartościach przyrodniczych. Cały obszar gminy Czosnów został objęty różnymi formami ochrony przyrody. Na terenie gminy znajdują się: park narodowy i jego otulina, rezerваты przyrody, obszar chronionego krajobrazu, pomniki przyrody oraz europejskie obszary chronione –

Natura 2000. 30% ogólnej powierzchni Gminy to teren Kampinoskiego Parku Narodowego (KPN), zaś cały jej obszar wchodzi w skład jego otuliny i Warszawskiego Obszaru Chronionego.

Te cenne walory i zasoby środowiska przyrodniczego niewątpliwie wpływają w znacznym stopniu na kształtowanie i sposób zagospodarowania przestrzennego oraz stawiają określone wymagania dalszemu rozwojowi osadnictwa i działalności gospodarczej. Z racji wysokich walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, Gmina Czosnów jest bardzo atrakcyjna pod względem turystycznym i rekreacyjno-wypoczynkowym, a także mieszkaniowym (liczna nowa zabudowa jednorodzinna). W krajobrazie przestrzennym gminy dominują pola uprawne, grunty orne oraz łąki. Użytki rolne zajmują w gminie ok. 52 % powierzchni gminy.

2. Warunki życia mieszkańców Gminy Czosnów

2.1. Demografia

Według oficjalnych danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) na dzień 31 grudnia 2019 roku Gminę Czosnów zamieszkiwało 9 991 osób - w tym mężczyzn: 4 903 i kobiet 5 088. Gęstość zaludnienia to 78 osób na 1 km².

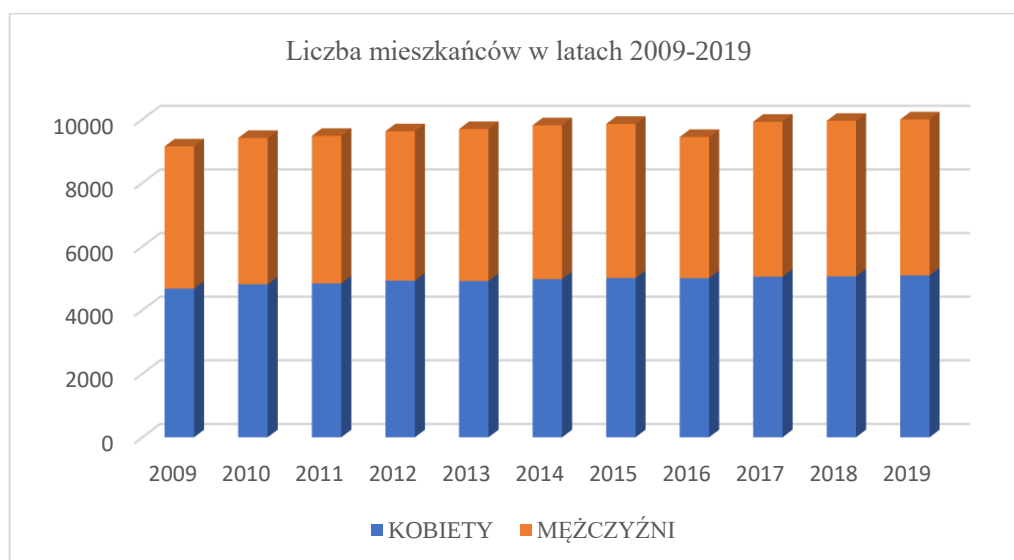
Tabela 1. Stan ludności zamieszkiwanej na terenie gm. Czosnów wg płci w latach 2009-2019

Rok	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
2009	4 672	4 470	9 142
2010	4 808	4 601	9 409
2011	4 836	4 638	9 474
2012	4 923	4 696	9 619
2013	4 912	4 778	9 690
2014	4 971	4 835	9 806
2015	5 007	4 845	9 852
2016	5 002	4 438	9 840
2017	5 048	4 870	9 918
2018	5 059	4 888	9 947
2019	5 088	4 903	9 991

Źródło: dane GUS

Jak wykazuje tabela powyższej, stan ludności zamieszkującej na terenie gminy Czosnów ma tendencję wzrostową. Powyższe ilustruje wykres nr 1.

Wykres 1. Liczba ludności w latach 2017-2019

Źródło: dane GUS

Liczba mieszkańców Gminy Czosnów w ostatnich kilkunastu latach szybko rosła. W roku 2019 odnotowano, według danych GUS, wzrost liczby mieszkańców do poziomu 9 991 osób. W roku 2019 liczba mieszkańców Gminy Czosnów była aż o 8,5 % wyższa niż w roku 2009. Należy podkreślić, iż dane statystyczne dotyczące liczby mieszkańców Gminy Czosnów w sposób istotny różnią się od stanu faktycznego. Według szacunkowych danych Komendy Policji na obszarze Gminy Czosnów mieszkać miałyby ok. 16 000 mieszkańców. Urząd Gminy szacuje liczbę mieszkańców w granicach 13 000 - 14 000 osób i jest to liczba zdecydowanie bardziej prawdopodobna. Tak duża rozbieżność pomiędzy danymi GUS a stanem faktycznym wynika z kilku nakładających się na siebie przyczyn. Wymienić tu trzeba przede wszystkim swoistą niechęć, rozpowszechnioną wśród nowych mieszkańców, do meldowania się w Gminie Czosnów. Z racji tego, że faktyczna liczba mieszkańców nie jest dokładnie sprecyzowana, w niniejszej analizie bazować będziemy na danych GUS oraz danych meldunkowych Urzędu Gminy w Czosnowie.

Tabela 2. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2009-2019

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,37	11,12	10,81	8,93	10,73	9,12	8,24	9,52	9,54	9,76	8,74
Zgony na 1000 ludności	9,38	9,73	10,49	7,77	9,28	9,32	9,16	10,03	8,83	9,96	8,84
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,99	1,39	0,32	1,16	1,44	-0,20	-0,92	-0,51	0,71	-0,20	-0,10

Źródło: dane GUS

Tabela 3. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Czosnów w latach 2017-2019

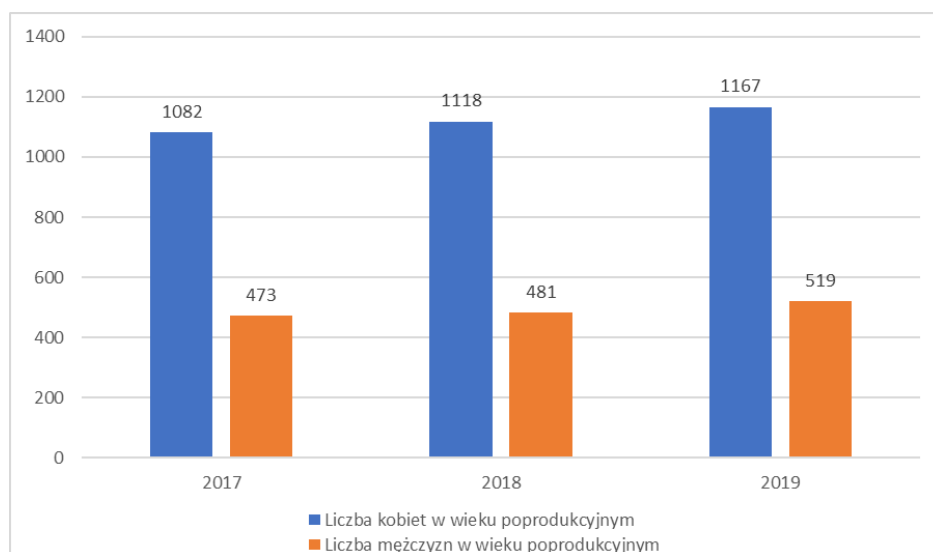
Rok	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny	Razem
2017				
Liczba	1 986	5 874	1 555	9 415
Udział (%)	21,0	62,3	16,5	100
2018				
Liczba	1 991	5 841	1 599	9 431
Udział (%)	21,1	61,9	16,9	100
2019				
Liczba	1 982	5 807	1 686	9 475
Udział (%)	20,9	61,2	17,7	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych meldunkowych Urzędu Gminy Czosnów

Z danych meldunkowych Urzędu Gminy w Czosnowie wynika, że w 2019 r. zameldowanych na pobyt stały było 9 475 osób.

Analizując powyższe dane zauważa się spadek kategorii osób w wieku przedprodukcyjnym jak i produkcyjnym. Natomiast w przypadku liczby ludności w wieku poprodukcyjnym obserwuje się stały wzrost liczby ludności. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w 2017 r. wynosił – 16,5% ogółu ludności, w 2018 r. – 16,9%, natomiast w 2019 r. – 17,7%.

Wykres 2. Struktura ludności w wieku poprodukcyjnym wg płci w latach 2017-2019

Źródło: dane meldunkowe Urzędu Gminy Czosnów

Z powyższych danych wynika, że w badanym okresie istnieją duże dysproporcje pomiędzy płciami w wieku poprodukcyjnym. W 2017 r. było 1082 kobiet, a 473 mężczyzn, w 2018 r. było 1118 kobiet, a 481 mężczyzn, w roku 2019 odpowiednio 1167 kobiet i 519 mężczyzn.

Cechą społecznego starzenia się jest feminizacja starości, łatwo sobie uzmystłowić, że poważną ich część to wdowy. Powodem tego jest nadumieralność mężczyzn w wieku 40-59 lat.

Tabela 4. Prognoza liczby ludności dla Gminy Czosnów na rok 2030

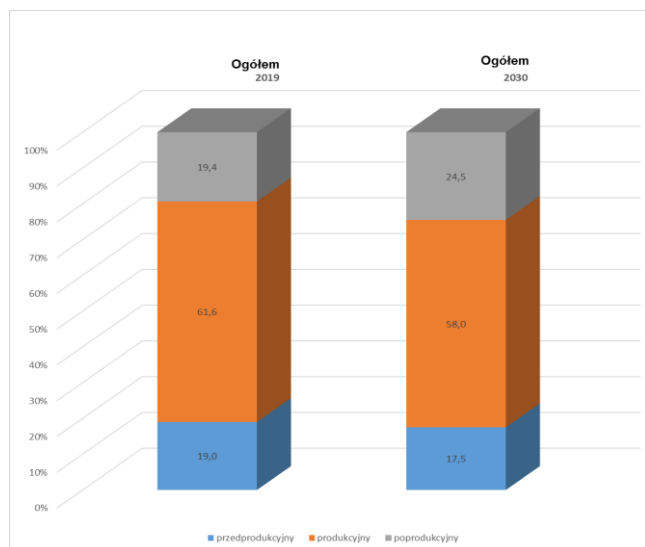
Wskaźnik	Kobiety	Mężczyźni	Razem	Udział (%)
Wiek przedprodukcyjny	924	996	1920	17,50

Wiek produkcyjny	3055	3292	6347	58,00
Wiek poprodukcyjny	1635	1050	2685	24,50
Razem	5614	5338	10952	100

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2017-2030, GUS

Z powyższych danych wynika, że oficjalna liczba ludności w 2030 r. wyniesie ogółem 10952 osób. Z czego 1920 osób będzie w wieku przedprodukcyjnym, stanowić to będzie 17,53 % ogółu populacji. W wieku produkcyjnym będzie 6347 osób co stanowić będzie 57,96 % wszystkich osób, natomiast w wieku poprodukcyjnym będzie 2685 osób, czyli 24,51 % ogółu mieszkańców. Powyższe zależności przedstawia wykres nr 3.

Wykres 3. Struktura ludności (w %) w Gminie Czosnów w roku 2019 i prognoza na rok 2030

Źródło: Prognoza ludności gmin na lata 2019-2030, GUS

2.2. Rynek pracy

Struktura bazy ekonomicznej gminy powoduje, że rynek pracy w Gminie Czosnów zdominowany jest przez osoby pracujące w Warszawie lub małych i średnich firmach zlokalizowanych na obszarze gminy. Poniżej przedstawiono wybrane wskaźniki, które obrazują ekonomiczną stronę rynku pracy w gminie.

Tabela 5. Pracujący* w gminie Czosnów wg płci w latach 2017-2019

Płeć / Rok	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Kobiety	1812	1887	2617
Mężczyźni	2288	2093	2860
Ogółem	4100	3980	5477

**Dane te dotyczą bardzo specyficznego ujęcia pracujących stosowanego w GUS tj. tzw. osób deklarujących pracę w głównym miejscu zameldowania. Z oczywistych względów nie są to wszyscy pracujący w gminie.*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 6. Pracujący* na 1000 ludności

Liczba / Rok	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Ogółem	413	400	548

**Dane te dotyczą bardzo specyficznego ujęcia pracujących stosowanego w GUS tj. tzw. osób deklarujących pracę w głównym miejscu zameldowania. Z oczywistych względów nie są to wszyscy pracujący w gminie.*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba pracujących (wg ujęcia GUS) w Gminie Czosnów systematycznie rośnie w latach 2017-2019. W 2019 liczba pracujących w gminie była aż o 25% wyższa niż w roku 2017 - świadczy o bardzo dużej dynamice przyrostu lokalnej gospodarki. Powyższe dane sugerują również, że duża część osób mieszkających w Gminie Czosnów nie pracuje na obszarze gminy. Jest to sytuacja typowa dla wszystkich miejscowości podwarszawskich.

Bezrobocie w Gminie Czosnów nie ma charakteru strukturalnego. Wg danych GUS w roku 2019 zarejestrowano 182 bezrobotnych mieszkańców. Liczba bezrobotnych w gminie w ostatnich kilku latach systematycznie maleje. Należy podkreślić jednak, iż wartość analityczna wskaźnika liczby osób bezrobotnych traci w ostatnim czasie na znaczeniu. Duża część rejestrowanego obecnie bezrobocia nie wynika bezpośrednio z rzeczywistego braku miejsc pracy, ale z nowego trendu w gospodarce, który charakteryzuje się brakiem zainteresowania osób w wieku produkcyjnym określonymi rodzajami niskopłatnych etatów

lub zwyczajnie brakiem odpowiednich kwalifikacji (najczęściej w ramach zawodów technicznych).

Tabela 7. Bezrobocie wśród kobiet i mężczyzn w gminie Czosnów, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, w latach 2017-2019

Płeć / Rok	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Kobiety	91	88	92
Mężczyźni	109	92	90
Ogółem	200	180	182

Źródło: dane GUS

Tabela 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Płeć / Rok	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Kobiety	3,2 %	3,1 %	3,3 %
Mężczyźni	3,3 %	2,8 %	2,7 %
Ogółem	3,2 %	2,9 %	3,0 %

Źródło: dane GUS

Corocznie w gminie Czosnów powstaje kilkadziesiąt podmiotów gospodarczych, w tym głównie prowadzonych przez osoby fizyczne. Działalność gospodarcza prowadzona na terenie gminy Czosnów charakteryzuje się dużą różnorodnością branż. Najwięcej firm jest z branż związanych z działalnością spożywczą, budowlaną oraz produkcyjną. Gmina Czosnów jest gminą atrakcyjną dla zewnętrznych inwestorów chcących rozwijać działalność gospodarczą. Jej główne atuty to dogodny (w porównaniu z innymi) dojazd z Warszawy, położenie przy ważnej drodze krajowej E7, dużo wolnej przestrzeni, bliskość Puszczy Kampinoskiej (świeże powietrze), przyjazne, proinwestycyjne nastawienie władz gminnych i powiatowych. Na terenie gminy Czosnów zlokalizowane są duże firmy polskie i zagraniczne.

Według danych statystycznych opublikowanych przez GUS, w dniu 31 grudnia 2019 r. w Gminie Czosnów zarejestrowanych było 1486 podmiotów gospodarki narodowej. Zdecydowaną większość tych podmiotów stanowią jednostki prywatne. 1093 podmioty to były tzw. zakłady osób fizycznych. Taki stan rzeczy po części odzwierciedla ogólne tendencje panujące w gospodarce, gdzie najbardziej konkurencyjnymi i wytwarzającymi znaczącą część

Produktu Krajowego Brutto podmiotami są właśnie najmniejsze przedsiębiorstwa, które jednocześnie najbardziej elastycznie potrafią reagować na zmiany zachodzące na rynku. Wśród pozostałych zarejestrowanych tu firm, stwierdzono m.in.: spółki prawa handlowego, spółki z udziałem kapitału zagranicznego. Na terenie Gminy Czosnów działają ponadto stowarzyszenia, fundacje i spółdzielnie.

2.3. Gospodarka mieszkaniowa

Gmina Czosnów leży na obszarze odznaczającym się dużą dynamiką rozwoju charakterystyczną dla wszystkich gmin tzw. „wianuszka warszawskiego”. Staje się ona w coraz większym stopniu typową gminą podmiejską z dominującą zabudową jednorodzinną oraz działalnością gospodarczą. Procesy rozwojowe gminy w ostatnich latach charakteryzowały się dużą dynamiką, przy występujących zaległościach w wyposażeniu w infrastrukturę techniczną, czego efektem jest zagospodarowywanie terenów nieuzbrojonych oraz pogłębiające się trudności komunikacyjne. Na terenie gminy Czosnów zasoby mieszkaniowe są w posiadaniu: osób fizycznych, spółdzielni mieszkaniowych, gminy, zakładów pracy oraz pozostałych podmiotów.

Tabela 9. Infrastruktura społeczna w gminie Czosnów (stan na dzień 31 grudnia)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny 2019	Prognoza* 2020
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA				
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	1	30	30	30
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	2	1	1	2
w tym z wiersza 1:				
Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	3	25	25	25
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4	19	28	34
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5	0	2	1
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	6	1	1	1

* Wielkość prognozy nie dotyczy wartości przyrostu lub spadku.

Źródło: dane własne GOPS

2.4. Służba zdrowia

Na terenie Gminy Czosnów funkcjonują 3 ośrodki zdrowia. Zadania z zakresu opieki zdrowotnej spełniają działające w Częstkwie Mazowieckim i w Kazuniu Polskim ośrodki zdrowia. Oprócz tego mieszkańcy mogą korzystać z Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Sowiej Woli. Ponadto w sąsiednich miastach, działają szpitale oraz większe przychodnie, które świadczą specjalistyczne usługi prywatnie i w ramach NFZ.

2.5. Edukacja, kultura i sport

2.5.1. Edukacja

W roku 2019 działalność edukacyjną w gminie Czosnów prowadziły następujące placówki oświatowe:

- Szkoła Podstawowa im. Prezydenta Gabriela Narutowicza w Częstkwie Mazowieckim
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Grupy AK Kampinos w Kaliszkach
- Szkoła Podstawowa im. Ks. Jerzego Popiełuszki w Kazuniu Polskim
- Szkoła Podstawowa w Łomnie
- Szkoła Podstawowa im. Macieja Rataja w Małoticach
- Szkoła Podstawowa w Sowiej Woli
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. 2. Brygady Saperów w Kazuniu Nowym
- Niepubliczna Językowa Szkoła Podstawowa w Kaliszkach „Creatio”

Na terenie Gminy Czosnów prowadzone są następujące przedszkola i żłobki:

- Niepubliczne Przedszkole "Zielona Akademia" Przedszkole z oddziałami integracyjnymi w Częstkwie Mazowieckim
- Niepubliczne Przedszkole "Zielona Akademia" w Czosnowie
- Punkt Terapeutyczno-Przedszkolny w Łomnie-Las
- Przedszkole Publiczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Kaliszkach
- Przedszkole Publiczne w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Kazuniu Nowym
- Niepubliczne Przedszkole "Bajeczka" w Izabelinie- Dziekanówku
- Gumisiowe Przedszkole w Kaliszkach

- Niepubliczne Przedszkole Muzyczno-Językowe „Nutka” w Czeczotkach
- Niepubliczne przedszkole "Przedszkole ELEMELEK" w Janowie-Mikołajówka

Tabela 10. Statystyka szkolnictwa w gminie Czosnów w latach 2016-2018

WYCHOWANIE I EDUKACJA			
Żłobki	2016	2017	2018
Żłobki i kluby dziecięce	3	3	4
Dzieci przebywające w żłobkach i klubach dziecięcych (w ciągu roku)	84	78	132

Edukacja	2016/17	2017/18	2018/19
Placówki wychowania przedszkolnego	13	13	15
w tym przedszkola	7	7	8
Miejsca w przedszkolach	481	416	485
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	460	506	515
w tym w przedszkolach	374	410	400
Szkoły podstawowe	8	8	8
Uczniowie szkół podstawowych	641	712	822
Gimnazja	5	-	-
Uczniowie szkół gimnazjalnych	234	146	82
Liczba uczniów przypadająca na 1 oddział w szkołach:			
podstawowych	14	14	14
gimnazjalnych	16	15	16

Źródło: Raport GUS

Największymi placówkami w gminie są: Zespół Szkół Publicznych w Małoticach oraz Zespół Szkół Publicznych w Kazuniu Polskim. Wychowanie przedszkolne realizowane jest w: Publicznym Przedszkolu w Kazuniu Nowym i Publicznym Przedszkolu w Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Kaliszkach prowadzonych przez gminę Czosnów, oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych prowadzonych przez Gminę Czosnów, niepublicznych przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego.

We wszystkich szkołach działają środowiskowe ogniska wychowawcze – przede wszystkim dla dzieci i młodzieży z rodzin o trudnej sytuacji materialno-bytowej oraz rodzin, gdzie występują problemy uzależnień. W świetlicach tych dzieci otrzymują posiłek, mogą odrabiać lekcje pod opieką nauczyciela.

2.5.2. Kultura

Miejszem pełniącym funkcję obiektu kultury jest przed wszystkim Gminna Biblioteka Publiczna w Czosnowie, z bogatym księgozbiorem literatury pięknej polskiej i obcej,

literatury popularnonaukowej. Z zasobów placówki korzystają czytelnicy w różnym wieku, od 2-latków do 95-latków. Potrzeba czytania zaspokajana jest na wielu płaszczyznach. Jeden z powodów sięgania po książkę to chęć poszerzania wiedzy na poziomie szkolnym, licealnym i wyższym. Innymi są: potrzeba samorealizacji, obcowania ze sztuką czy rozrywką. Ponadto w bibliotece organizowane są różne zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych takie, jak: zajęcia plastyczne, muzyczne, taneczne, spotkania z autorami książek, konkursy, wieczory poezji, kiermasze książek czy zabawy choinkowe. Biblioteka jest również miejscem wielu spotkań, zebrań czy przeprowadzania szkoleń. Z pozyskanych funduszy wyposażono pracownię komputerową, z której zainteresowani korzystają bezpłatnie. Bezrobotni, do dnia dzisiejszego otrzymują pomoc w napisaniu listu motywacyjnego lub życiorysu i mogą te dokumenty wydrukować za darmo. Ponadto Gminna Biblioteka Publiczna w Czosnowie chętnie włącza się różnego typu akcje społeczne, m.in. Szlachetna Paczka, Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, zbiórki charytatywne, a także jako współorganizator imprez, spektakli i koncertów. Biblioteka współpracuje z lokalnymi Kołami Gospodyń Wiejskich, stowarzyszeniami i klubami.

Dostępność do infrastruktury kultury na terenie gminy Czosnów została również zwiększona poprzez budowę Muzeum w Palmirach. Decyzją Zarządu Województwa Mazowieckiego projekt budowy Muzeum w Palmirach został umieszczony na liście tzw. projektów kluczowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013. Muzeum oprócz udostępniania zwiedzającym swoich zbiorów prowadzi również lekcje muzealno-warsztatowe dla dzieci, młodzieży i studentów. Lekcje realizowane są w Muzeum oraz na ścieżce edukacyjnej wokół Muzeum – Miejsca Pamięci Palmiry, w malowniczym Lesie Palmirskim na terenie Kampinoskiego Parku Narodowego. Celem lekcji jest przybliżenie wydarzeń, które miały miejsce w Palmirach, Puszczy Kampinoskiej i najbliższej okolicy Muzeum we wrześniu 1939 r.

2.5.3. Sport

Gminna baza sportowa znajduje się głównie w dyspozycji placówek oświatowych. Placówki oświatowe gminy posiadają pełnowymiarowe sale gimnastyczne. Sala przy Zespole Szkół Publicznych w Małocicach wyposażona jest dodatkowo w trybuny dla widzów, co decyduje o jej atrakcyjności, szczególnie w rozgrywkach międzyszkolnych. Kolejna taka sala powstała w Kazuniu Polskim.

W przeciągu kilkunastu lat na terenie gminy Czosnów powstały korty tenisowe oraz siłownie, sprzęt do Street Workout oraz liczne place zabaw dla dzieci. Baza sportowa w gminie Czosnów intensywnie się rozwija. Szczególny nacisk położony został na budowę infrastruktury rekreacyjno-sportowej służącej spędzaniu czasu wolnego przez mieszkańców gminy Czosnów, ościennych gmin oraz turystów odwiedzających region. Powstają idealne miejsca do aktywnego wypoczynku dla rodzin z dziećmi.

Dodatkowym magnesem przyciągającym turystów będzie z pewnością w przyszłości rozwinięta baza rekreacyjna w postaci profesjonalnych boisk oraz Centrum Kultury i Sportu w Czosnowie, którego budowa już się rozpoczęła, jednakże, ze względu na duży koszt inwestycja prowadzona jest etapowo (do tej pory wybudowano boisko, trybuny oraz parking).

Wiodącą rolę w działalności na rzecz rozwoju i upowszechniania kultury fizycznej oraz sportu w gminie Czosnów spełniają szkoły i stowarzyszenia. Na terenie gminy w zakresie upowszechniania kultury fizycznej oraz sportu działają głównie: Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Czosnów, Stowarzyszenie MOC Młodzieżowa Organizacja Czosnowska, Czosnów Sport Team oraz lokalne Kluby Sportowe. Podstawowym celem działalności prowadzonej w zakresie wychowania fizycznego przez wymienione instytucje jest upowszechnianie sportu, rekreacji oraz aktywnego wypoczynku, prowadzenie klubów sportowych i organizowanie imprez oraz obozów wypoczynkowych i sportowych. Działalność sportu i rekreacji jest corocznie finansowana z budżetu gminy Czosnów.

Potencjał gminy Czosnów w zakresie rozwoju rekreacji ruchowej tkwi w dużym doświadczeniu w organizacji imprez sportowych i rekreacyjnych, często w wymiarze ponadlokalnym, co w powiązaniu z poprawą działań promocyjnych – może wpłynąć pozytywnie na wzrost zainteresowania mieszkańców spędzaniem czasu wolnego w sposób aktywny.

2.6. Bezpieczeństwo publiczne

Nad bezpieczeństwem mieszkańców gminy Czosnów czuwają funkcjonariusze policji w Komisariacie Policji w Czosnowie. Nad bezpieczeństwem przeciwpożarowym czuwają Ochotnicze Straże Pożarne (w: Czosnowie, Łomnie, Kazuniu Polskim, Krogulcu i Sowiej Woli Folwarcznej). Poczucie bezpieczeństwa ma ogromne znaczenie zarówno dla mieszkańców gminy Czosnów jak i turystów.

2.7. Współpraca gminy z organizacjami pozarządowymi

1. Stowarzyszenie MOC – Młodzieżowa Organizacja Czosnowska
2. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Czosnów
3. Stowarzyszenie "Między Wisłą a Kampinosem"
4. Czosnowskie Stowarzyszenie Kobiet
5. Koła Gospodyń Wiejskich
6. Harcerstwo
7. Kluby sportowe
8. Klub Seniora

ROZDZIAŁ II. Pomoc społeczna i jej klienci

1. Zakres działania pomocy społecznej

Zadania pomocy społecznej w gminie realizowane są przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej znajdujący się w centrum Czosnowa. Głównym celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych, podstawowych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwianie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. Ośrodek pomaga i wspiera rodziny oraz poszczególne osoby znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej, związanej w szczególności z ubóstwem, bezrobociem, długotrwałą chorobą, niepełnosprawnością, problemami w rodzinach wielodzietnych, niepełnych, alkoholizmem i przemocą w rodzinie. Na terenie gminy nie ma organizacji pozarządowych zajmujących się pomocą społeczną. GOPS współpracuje z następującymi miejscowymi instytucjami: ośrodkami zdrowia, Gminną Komisją ds. Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, Komisariatem Policji, Kuratorami sądowymi i społecznymi oraz Dyrektorami szkół, Zespołem Interdyscyplinarnym, Komendą Policji w Czosnowie.

Przepisy ustawy o pomocy społecznej różnicują poszczególne zadania samorządu gminnego na zadania własne, własne o charakterze obowiązkowym oraz zadania zlecone.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy (art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej):

- Opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu pomocy społecznej, profilaktyki i

rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych programów, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,

- Sporządzanie oceny w zakresie pomocy społecznej,
- Udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i celowych oraz zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- Przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
- Opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz zdrowotne za osobę, która rezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny,
- Praca socjalna,
- Organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
- Dożywianie dzieci,
- Sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- Kierowanie do domów pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- Pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- Sporządzanie sprawozdawczości,
- Utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników,
- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- Opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy należy (art. 17 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej):

str. 25

- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- Przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- Prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- Podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- Współpraca z powiatowym urzędem pracy.

Oprócz zadań własnych gminy Ustawa wyznacza zadania zlecone z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę. Są to:

- Organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną,
- Prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- Realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej,
- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, zapewnienia posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom przebywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia (zgodnie z Ustawą o cudzoziemcach),
- Przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, zapewnienia posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- Wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Czosnów

Przedmiotem diagnozy są problemy charakterystyczne dla różnych grup społecznych o różnym stopniu ich dolegliwości takie jak: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, starość, uzależnienia, które wymagają wszechstronnych działań w celu przeciwdziałania sytuacjom trudnym w życiu jednostek i rodzin oraz poprawy ich warunków bytowych.

Dysfunkcje rodziny, spowodowane są w głównej mierze bezrobociem, niezaradnością życiową związaną z problemami opiekuńczo – wychowawczymi oraz uzależnieniami. Problemy te przyczyniają się do powstawania znacznych strat rozwojowych dzieci żyjących w tych rodzinach. Wszystkie dzieci wymagają ochrony praw i wolności oraz pomocy dla zapewnienia harmonijnego rozwoju i przyszłej samodzielności życiowej. Szczególnej uwagi wymagają dzieci i młodzież z rodzin niewydolnych wychowawczo. Niewydolność rodziców zaburza zaspakajanie podstawowych potrzeb rozwojowych dziecka, prowadzi m.in. do niepowodzeń szkolnych, izolacji społecznej oraz wchodzenie w konflikt z prawem. Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodzin jest największym zyskiem dla społeczności lokalnej, w każdej sferze życia. Kolejnymi grupami wymagającymi szczególnego wsparcia pomocy społecznej to osoby starsze, samotne, a także osoby z niepełnosprawnością, długotrwale i ciężko chorujące.

Pomoc i wsparcie w gminie Czosnów z pomocy społecznej w 2019 roku uzyskało łącznie 464 osób, co stanowiło 4,90 % wszystkich mieszkańców gminy. W roku 2019, w stosunku do 2018 roku, łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 89 osób. Natomiast liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 33 rodziny. W przypadku długotrwale korzystających z pomocy społecznej ich liczba osiągnęła poziom 73 osób, co oznaczało wzrost w stosunku do roku 2018 o 20 osób.

W gminie Czosnów najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez ośrodki pomocy społecznej w 2019 roku było kolejno: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

W gminie obserwuje się, podobnie jak w całym kraju takie problemy jak: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność w tym długotrwała choroba, alkoholizm oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (tabela nr 11).

Tabela 11. Najczęstsze przyczyny ubiegania się o wsparcie GOPS w Czosnowie

Powody przyznania pomocy	2017 r.		2018 r.		2019 r.	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	58	115	47	80	47	85
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	8	34	4	22	8	44
Sieroctwo	0	0	0	0	0	0
Bezrobocie	74	183	60	153	53	137
Bezdomność	5	5	4	4	3	3
Niepełnosprawność	64	100	61	88	59	95
Zdarzenie losowe lub sytuacja kryzysowa	5	14	3	9	1	3
Alkoholizm	9	13	10	17	12	18
Narkomania	1	1	1	1	1	1
Długotrwała lub ciężka choroba	120	213	104	184	103	194
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych	19	59	19	64	21	73
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3	1	1	0	0

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 12. Dane o korzystaniu z pomocy i wsparcia w poszczególnych latach.

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny 2019	Prognoza 2020
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY I WSPARCIA				
Liczba osób	1	553	464	480
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE				
Liczba osób	2	354	320	346
W tym: osoby długotrwale korzystające	3	53	73	73
Wiek 0-17	4	114	105	98
Wiek produkcyjny *	5	162	148	168
Wiek poprodukcyjny **	6	78	67	80
Liczba rodzin	7	252	219	222
Liczba osób w rodzinach	8	553	464	492
w tym: KOBIETY (z wierszy 2-6)				
Ogółem	9	197	169	182
W tym: osoby długotrwale korzystające	10	29	31	31
Wiek 0-17	11	53	45	49
Wiek 18-59	12	90	75	101
Wiek 60 lat i więcej	13	54	49	32
OSOBY I RODZINY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD ŚRODOWISKOWY				
Liczba osób ogółem	14	553	464	480
Liczba rodzin	15	348	212	222
Liczba osób w rodzinach	16	501	464	480
KONTRAKT SOCJALNY				
Liczba zawartych kontraktów socjalnych - ogółem	17	32	7	10
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym - ogółem	18	32	7	10

* wiek produkcyjny: kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat

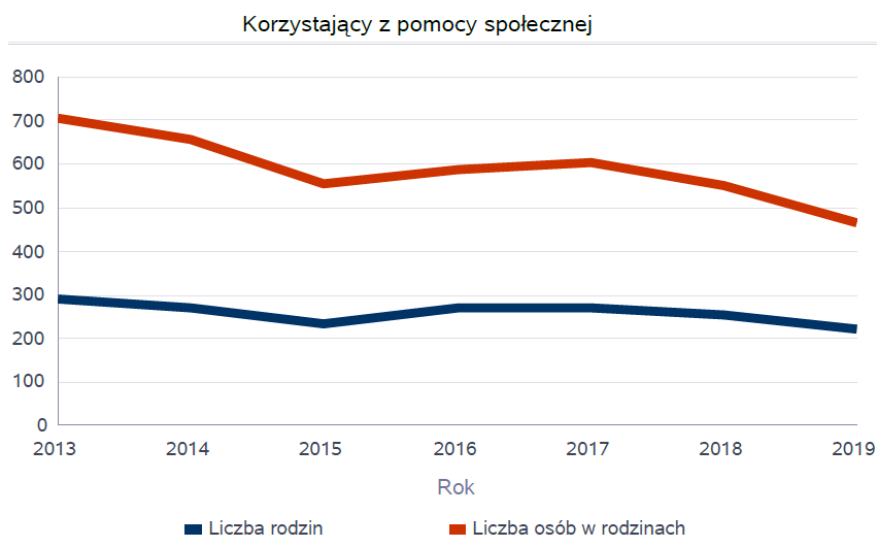
** wiek poprodukcyjny: kobiety w wieku 60 i więcej, mężczyźni 65 i więcej

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej wraz z wykresem.

Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej

Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2013	289	707
2014	271	656
2015	232	556
2016	268	588
2017	271	603
2018	252	553
2019	219	464

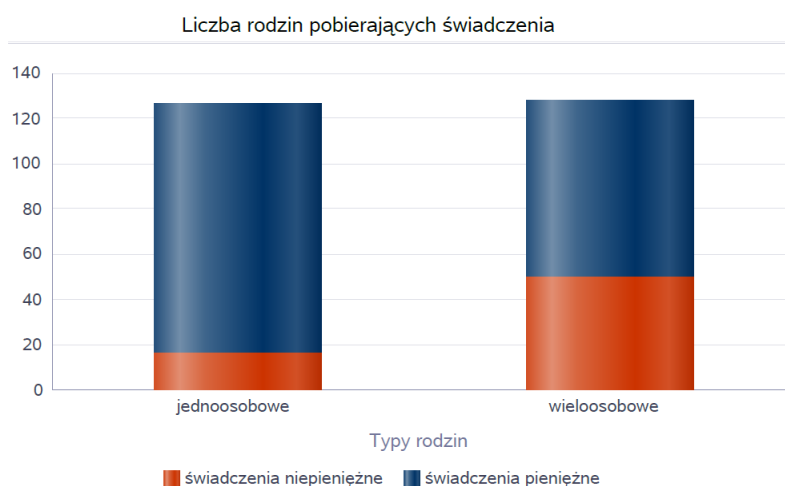

Źródło: dane własne GUS.

Tabela 14. Rodzaje świadczeń, z których korzystają poszczególne typy rodzin w 2019 r. wraz z wykresem.

Rodzaje świadczeń, z których korzystają poszczególne typy rodzin w 2019 roku.

Typy rodzin	Liczba rodzin pobierających świadczenia		
	Ogółem	Świadczenia pieniężne	Świadczenia niepieniężne
jednoosobowe	119	110	16
wielooosobowe	97	78	50

Źródło: dane własne GOPS

2.1. Ubóstwo i bezrobocie

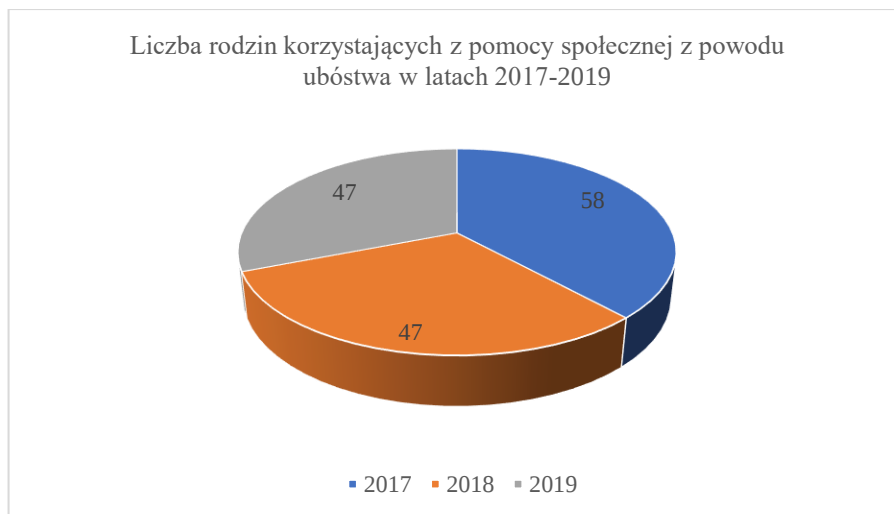
Ubóstwo określa się jako stan, w którym jednostka czy grupa odczuwa brak dostatecznych środków do życia, a w związku z tym nie ma zaspokojonych podstawowych potrzeb. Pod pojęciem „podstawowych potrzeb” należy przyjąć katalogowe ujęcie potrzeb ustawą o pomocy społecznej na których uzupełnienie czy pokrycie można przyznać świadczenia pieniężne z pomocy społecznej tj.: żywność, opał, schronienie, leki i leczenie i odzież.

Kwoty zasiłków oraz kryteriów dochodowych określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Stawki te obowiązują od 1 października 2018 r.

- kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 701 zł, a dla osoby w rodzinie – 528 zł na członka rodziny.

Na przełomie lat 2017-2019 problem ubóstwa, który był powodem ubiegania się o pomoc w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Czosnowie przedstawiał się następująco (wykres 4):

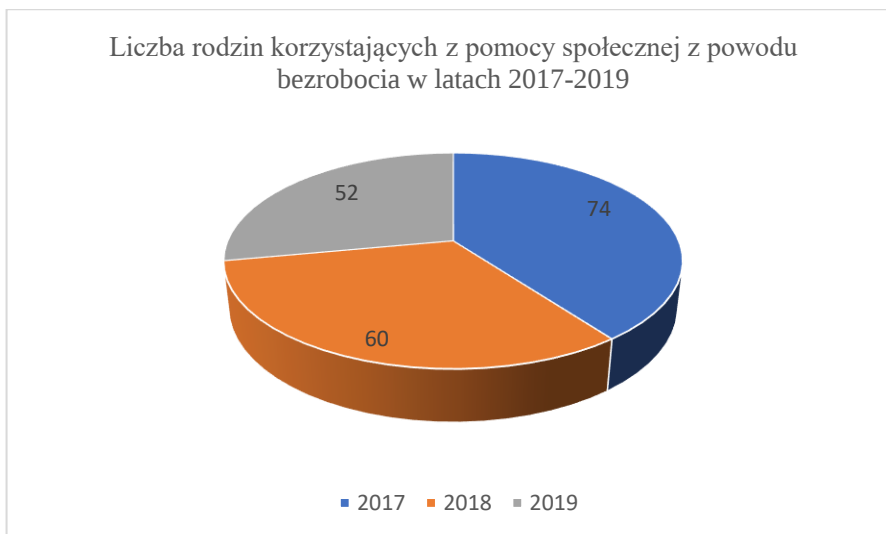
Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2019.

Źródło: dane własne GOPS

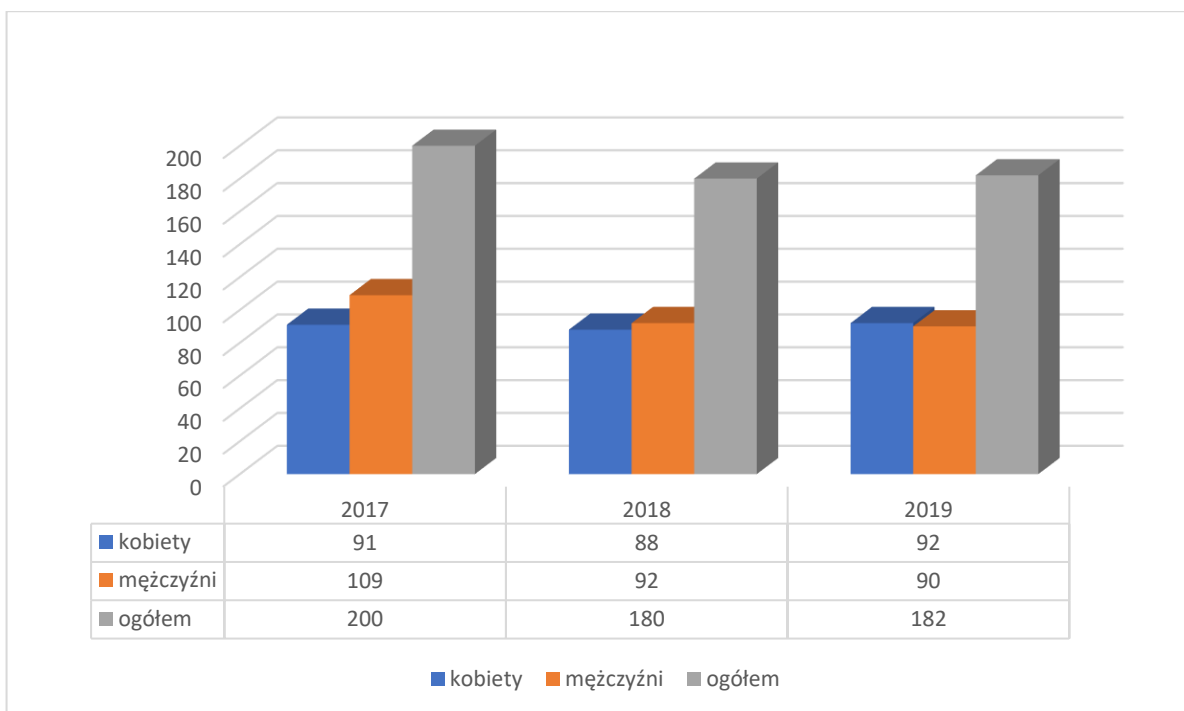
Bezrobocie stanowi współcześnie jeden z największych problemów społecznych. Ustawa o pomocy społecznej wymienia bezrobocie w czołówce zjawisk wywołujących trudne sytuacje życiowe uzasadniające udzielenie pomocy socjalnej. Społeczne brzemień bezrobocia jest dotkliwe, tym bardziej że powoduje powstawanie innych obszarów ludzkiej biedy i jest zasadniczym powodem marginalizacji osób i rodzin. Bezrobocie jest jednym z podstawowych źródeł ubóstwa, przyczynia się do powstawania takich zjawisk jak bezdomność, przemoc, alkoholizm, a także zakłóca prawidłowe funkcjonowanie rodziny.

Wykres 5. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.

Źródło: dane własne GOPS

Wykres 6. Liczba bezrobotnych ze względu na płeć w latach 2017-2019.

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 15. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej wraz z wykresem.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem.

Rok	Wskaźnik
2014	39%
2015	27%
2016	27%
2017	31%
2018	31%
2019	30%

Źródło: dane własne GOPS

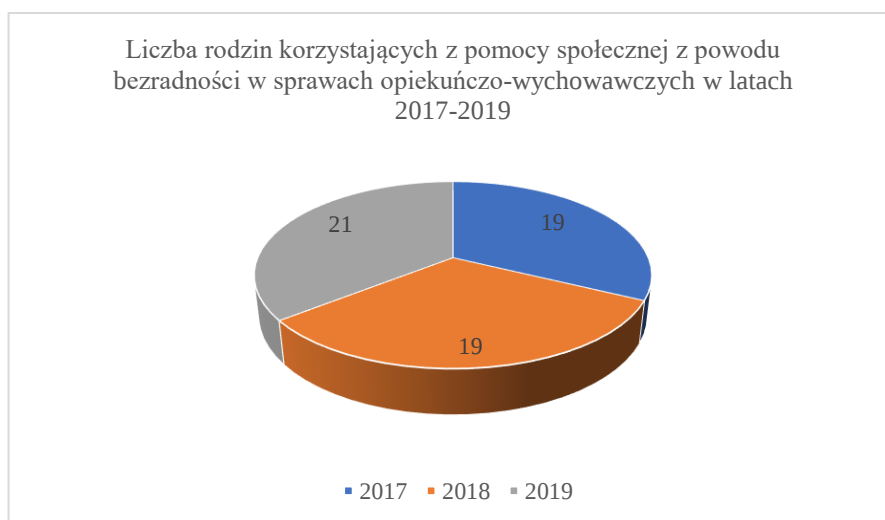
2.2. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (wielodzietność, rodziny niepełne)

W ustawie o pomocy społecznej rodzina występuje jako podmiot ochrony i świadczeniobiorcy. W polskim systemie prawa rodzina traktowana jest jako podmiot szczególnej troski państwa. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Mianem rodziny wielodzietnej nazywa się komórkę społeczną posiadającą troje i więcej potomstwa, przy czym rodzinę niepełną stanowi stały brak w procesie wychowania jednego z rodziców.

Najczęściej rodziny wielodzietne dotknięte są dysfunkcjami ubóstwa, bezrobocia i alkoholizmu jednego lub dwojga rodziców, a często już i samych dzieci. W rodzinach wielodzietnych, niepełnych, dotkniętych ubóstwem i alkoholizmem pracownicy socjalni mają styczność z zauważalną bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jak i

problemem z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Podobny problem dotyczy rodzin młodych a wręcz bardzo młodych, które często zawiązane są zbyt wczesnym i nieplanowanym podjęciem decyzji o potomku i małżeństwie. W rodzinach nagminnie występuje problem finansowy jak i niewiedzy o świadomym macierzyństwie, który jest również przyczyną stanu wielodzietności w następstwie prowadzącego do ubóstwa, nierzadko rozbicia rodziny, alkoholizmu, i problemów z dziećmi.

Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019.

Źródło: dane własne GOPS

2.3. Bezdomność

Bezdomność to jedno z najgroźniejszych zjawisk patologii społecznej. Dla społeczeństwa bezdomność stanowi zagrożenie bezpieczeństwa i spokoju. Pomoc państwa dla osób bezdomnych została określona ustawą o pomocy społecznej, w myśl której bezdomnemu należy się tymczasowe miejsce noclegowe, odzież i posiłek a w niektórych przypadkach zasiłek pieniężny i inne formy pomocy.

Wykres 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w latach 2017-2019.

Źródło: dane własne GOPS

2.4. Problemy uzależnień i przemoc w rodzinie

2.4.1. Problem uzależnień

Alkoholizm to choroba, która zaczyna i rozwija się podstępnie bez świadomości zainteresowanej osoby. Polega na niekontrolowanym picu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci.

Narkomania to inaczej nałóg stałego używania narkotyków, czyli substancji psychoaktywnych rozwiniętych na ogół pod wpływem otoczenia, u młodzieży zwłaszcza pod wpływem środowiska rówieśniczego. Jest to nałóg doprowadzający do trwałego wyniszczenia organizmu a w rezultacie do śmierci.

Obie dysfunkcje dotyczą środowiska dorosłych jak i w ostatnim okresie ogrom natężenia zauważa się w środowiskach młodzieży i dzieci. Ich rozmiar i niszczyielskie działanie dają się zaobserwować wśród klientów pomocy społecznej w całej Polsce. Z problemem nadużywania alkoholu pracownicy socjalni spotykają się od wielu lat, niepokojącym jest jednak fakt wzrastania liczby osób uzależnionych od alkoholu i obniżania wieku pierwszego z nim kontaktu.

W rodzinach, które objęte są pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie pracownicy dosyć często obserwują stwarzanie sytuacji sprzyjających picu alkoholu, stosowanie zachęty do jego spożywania i przedstawienie łatwości jego spożywania.

Szczególnego znaczenia w tych rodzinach nabiera wzorec picia alkoholu i niekorzystny wpływ rozbieżności między zachowaniem rodziców a wymaganiami stawianymi wobec dziecka co do spożywania alkoholu, brak kontroli rodziców i stosowanie niewłaściwych metod wychowawczych. W wielu środowiskach daje się zauważyć zjawisko „diedziczenia” alkoholizmu. Problem nadużywania alkoholu przez podopiecznych pomocy społecznej jest bardzo skomplikowany, ponieważ obok alkoholizmu występują zaburzenia komunikacji między członkami rodziny, bieda, problemy wychowawcze i zdrowotne, a nierzadko przemoc. Praca z tą dysfunkcyjną grupą jest bardzo trudna, długotrwała i często skazana na niepowodzenie z uwagi na brak środków przymusu.

Pracownicy ośrodka pomocy społecznej nie mogą zawrzeć w kartotece podopiecznego problemu alkoholizmu o ile ten nie został zdiagnozowany przez lekarza specjalistę. Pomimo tego faktu należy szczególnie zaznaczyć, iż problem nagminnego nadużywania alkoholu w rodzinach występuje u ok. 60 % rodzin objętych pomocą społeczną.

Na terenie gminy Czosnów powołana została Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Czosnowie.

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982 r. nakłada na gminę obowiązek podejmowania działań zmierzających do ograniczenia spożycia napojów alkoholowych, inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożycia tych napojów, przeciwdziałania powstawaniu i usuwaniu następstw nadużywania alkoholu, oddziaływania na osoby nadużywające alkoholu oraz udzielania pomocy ich rodzinom. Alkohol jest legalnym towarem rynkowym i powoduje określone szkody społeczne, ekonomiczne i zdrowotne zwłaszcza spożywany w nadmiernych ilościach. Alkohol jest przedmiotem zainteresowania ustawodawcy, który przez regulacje prawne wpływa na minimalizowanie powstawania szkód.

Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005 r. również wymienia katalog zadań, za realizację których odpowiedzialna staje się gmina. Skupiają się one wokół szeroko rozumianej pomocy osobom uzależnionym i zagrożonym uzależnieniem oraz ich rodzin, a także profilaktyce adresowanej do różnych grup wiekowych, zwłaszcza dzieci i młodzieży.

Ponadto od 2016 r. zadania gmin z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, uzależnieniami behawioralnymi i innymi zachowaniami ryzykownymi określone zostały w Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016 — 2020.

W Gminie Czosnów realizacja tych zadań odbywa się na podstawie jednego dokumentu, jakim jest Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, którego celem głównym jest ograniczenie szkód zdrowotnych i zaburzeń życia rodzinnego, wynikających z używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz zjawiska picia alkoholu, używania narkotyków i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież.

Program stanowi integralną część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Umieszczenie zadań wynikających z odrębnych ustaw w jednym programie wynika przede wszystkim z faktu, że do większości z nich można zaproponować zbieżne działania profilaktyczne, nierzadko tożsame oraz to, że zadania do realizacji wynikające z tych ustaw mogą być finansowane z tych samych środków. Program uwzględnia rekomendacje zawarte w raporcie z Diagnozy Lokalnych Problemów Społecznych Mieszkańców Gminy Czosnów z 2016 roku, do których należą m. in: działania ujęte do realizacji w kolejnych latach. Są to m. in:

- Dostarczenie młodzieży rzetelnej wiedzy dotyczącej uzależnień i niebezpieczeństw z tym związanych, a nie tylko negatywne ukazywanie używania substancji psychoaktywnych.
- Skierowanie działań edukacyjnych i informacyjnych z zakresu profilaktyki w stronę młodzieży i dorosłych mieszkańców Gminy.
- Informowanie o niebezpieczeństwach jakie wiąże się z nawet jednorazowym zażywaniem narkotyków, piciem alkoholu czy paleniem papierosów.
- Ukazywanie alternatywnych sposobów spędzania wolnego czasu i większa kontrola uczniów podczas przerw szkolnych.
- Kształtowanie wśród młodzieży umiejętności takich jak: asertywność, wzmacnianie poczucia własnej wartości, kształtowanie właściwych relacji rówieśniczych oraz praca nad komunikacją.

- Działania wzmacniające u sprzedawców postawy odmowy sprzedaży, kiedy alkohol czy papierosy próbuje kupić nieletni.

Prognozowane efekty realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii:

- Podniesienie świadomości mieszkańców Gminy Czosnów wobec skutków nadużywania napojów alkoholowych.
- Zwiększenie zaangażowania lokalnej społeczności w działania związane z ograniczeniem spożycia napojów alkoholowych oraz redukcję dostępności i zapotrzebowania na substancje narkotyczne.
- Udzielenie profesjonalnej pomocy osobom uzależnionym i ich rodzinom.
- Zmniejszenie skali dysfunkcji występujących w rodzinach poprzez modyfikowanie stylu życia, wolnego od wszelkich używek szczególnie wśród dzieci i młodzieży.
- Zwiększenie świadomości mieszkańców na temat różnych form przemocy i faktu, że jest to przestępstwo, na które niema przyzwolenia we współczesnym świecie.

Środki finansowe na realizację Programu zapewniające są w planach budżetowych gminy w ramach wpłat za wydawane zezwolenia. Realizacja zadań w ramach Gminnego Programu profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Czosnów zgodnie z ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, finansowana jest ze środków pozyskanych z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych, które stanowią dochody Gminy. Środki pochodzące z tych opłat są ściśle powiązane z realizacją gminnego programu i nie mogą być przeznaczone na inne zadania. Natomiast środki niewykorzystane na realizację programu w każdym roku nie wygasają z upływem roku budżetowego, przeznaczone będą na realizację zadań Programu w roku następnym.

Kontrola realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii obejmuje:

I. Monitoring realizacji Programu prowadzony jest poprzez:

a) sprawozdania zewnętrzne dla:

- Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Warszawie za pośrednictwem Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie (sprawozdanie PARPA) do 31 marca następnego roku;
- Krajowego Biura Przeciwdziałania Narkomanii za pośrednictwem Urzędu Marszałkowskiego w Warszawie (Sprawozdanie z Realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii) — do 31 marca następnego roku;
- Wojewody Mazowieckiego (rocznej informacji o zrealizowanych lub podjętych w ubiegłym roku zadaniach z zakresu zdrowia publicznego) — do 31 marca następnego roku;

b) sprawozdania wewnętrzne:

- sprawozdanie finansowe i merytoryczne z realizacji Gminnego Programu będące integralną częścią rocznego sprawozdania budżetowego składanego zgodnie z obowiązującymi przepisami Radzie Gminy Czosnów.
- doraźna kontrola wydatków na realizację Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii przez Komisję Rewizyjną Rady Gminy Czosnów.

2.4.2. Problem przemocy w rodzinie

Pojęcie przemocy w rodzinie obejmuje wszelkie odmiany złego traktowania tych członków w rodzinie, którzy nie są w stanie się bronić. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie, bez wątplenia należy sklasyfikować ją do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Mimo, że istniała ona w relacjach międzyludzkich od zawsze, o przemocy w rodzinie mówiono niewiele, jakby nie postrzegając jej jako poważnego zaburzenia w funkcjonowaniu w rodzinie. Od pewnego czasu obserwujemy duże zmiany w kierunku interwencji wobec przemocy. Splot wielu tragicznych wydarzeń, w konsekwencji prowadzących do trwałych poważnych okaleczeń i

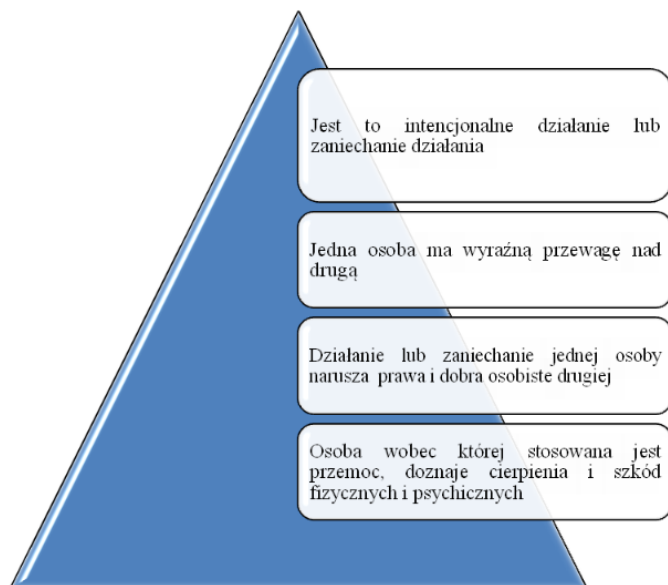
nade często brutalnej śmierci, tak często ukazywany w mediach, przełamał barierę milczenia społeczeństwa jak i samych ofiar. W końcu ofiary przemocy wychodzą ze swym ogromnym problemem na zewnątrz szukając pomocy.

Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. To działanie powodujące narażenie tych osób na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające godność, nietykalność cielesną, wolność (w tym seksualną), powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienie i krzywdy moralne.

Przemoc nie dotyczy tylko rodzin patologicznych, z tzw.: "marginesu". Przekonanie to zniekształca obraz zjawiska przemocy, spychając je do środowisk, z którymi większość społeczeństwa nie ma wielu kontaktów. Pozwala to czuć się w miarę bezpiecznie w gronie tzw.: "porządnych obywateli", z poczuciem, że "nas te sprawy nie dotyczą". Niestety, z doświadczeń osób przeciwdziałających przemocy w rodzinie wynika, że jest to zjawisko, które dotyczy wszystkich środowisk i warstw społecznych a ludzie doznają przemocy, niezależnie od statusu społecznego, wykształcenia, posiadanych pieniędzy, majątku. Coraz częściej to osoby dobrze wykształcone, majątne zajmujące prestiżowe stanowiska, powszechnie szanowane przez innych - z premedytacją zadają ból i cierpienia swoim najbliższym.

Rysunek 4. Charakterystyka przemocy w rodzinie.

Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

Agresywne zachowania kierowane przeciwko najbliższym członkom rodziny przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

Rysunek 5. Rodzaje przemocy domowej.

Rysunek 6. Cykle przemocy domowej.

Faza narastania napięcia – charakteryzuje się stopniowaniem przemocy sprawcy w stosunku do ofiary w coraz bardziej gwałtowny sposób. Ofiara stara się zaspokoić oczekiwania oprawcy, chce naprawić zły humor partnera, realizuje jego polecenia. Kiedy satysfakcja nie zostaje osiągnięta pomimo realizacji wszelkich obowiązków pokłady agresji sprawcy przybierają coraz ostrzejsze formy.

Faza ostrej przemocy – charakteryzuje się brakiem kontroli u sprawcy nad własnymi emocjami. Wobec tego, wybuch drastycznych form przemocy spowodowany jest najczęściej mało istotnymi przyczynami. Ofiara najczęściej pozostaje w stanie szoku, niezrozumienia, osłabienia, rezygnacji i przerażenia.

Faza miodowego miesiąca – to faza odmiany. Sprawca uświadamia sobie, że postąpił zbyt ostro. Chcąc się zrehabilitować w oczach ofiary, dokonuje u siebie chwilowej zmiany. Najczęściej przeprosza, wykazuje żal i skruchę, przynosi prezenty. Pojawiają się również sformułowania w stylu: „to się już nigdy nie powtórzy”, „zapomnijmy o tym co już minęło”. W tej fazie ofiara nabiera znowu siły i odwagi, zaczyna wierzyć w obietnice i prawdziwość zachowania sprawcy. Często nawet czuje się szczęśliwa i zapomina o wyrządzonej krzywdzie, przynajmniej do wystąpienia ponownego pierwszej fazy.

Skalę przemocy w rodzinie w gminie Czosnów, najlepiej obrazują jej statystyki, opracowane na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego zebrane w ramach realizacji procedury „Niebieskiej Karty”.

Tabela 16. Liczba założonych Niebieskich Kart w latach 2016 - 2019 przez uprawnione do tego instytucje

Instytucja zakładająca NK	Liczba Niebieskich Kart przekazanych do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego w roku			
	2016	2017	2018	2019
Razem	27	27	19	24
Policja	27	27	19	23
Jednostka pomocy społecznej (OPS, PCPR itd.)	0	0	0	1
Oświata	0	0	0	0
Służba zdrowia	0	0	0	0
GKRPA	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego w Czosnowie za lata 2016 r, 2017r., 2018r., 2019r.

Tabela 17. Płeć osób dotkniętych przemocą na podstawie założonych Niebieskich Kart w latach 2016- 2019

Płeć osób dotkniętych przemocą	Liczba osób dotkniętych przemocą w roku			
	2016	2017	2018	2019
Razem	27	27	23	24
Kobieta	24	25	19	22
Mężczyzna	3	2	4	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań Zespołu Interdyscyplinarnego w Czosnowie za lata 2016 r, 2017r., 2018r., 2019r.

Tabela 18. Płeć osób stosujących przemoc na podstawie założonych Niebieskich Kart w latach 2016- 2019

Płeć osób dotkniętych przemocą	Liczba osób dotkniętych przemocą w roku			
	2016	2017	2018	2019
Razem	27	28	19	24
Kobieta	1	6	0	1
Mężczyzna	26	22	19	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań Zespołu

Interdyscyplinarnego w Czosnowie za lata 2016 r, 2017r., 2018r., 2019r.

Tabela 19. Wiek osób dotkniętych przemocą na podstawie założonych Niebieskich Kart w latach 2017- 2019

Płeć osób dotkniętych przemocą	Liczba osób dotkniętych przemocą w roku								
	2017			2018			2019		
	do 18 r. życia	od 18 do 67 lat	od 67 lat	do 18 r. życia	od 18 do 67 lat	od 67 lat	do 18 r. życia	od 18 do 67 lat	od 67 lat
Razem	0	24	3	2	17	4	1	21	2
Kobieta	0	23	2	1	15	3	0	20	2
Mężczyzna	0	1	1	1	2	1	1	1	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań Zespołu

Interdyscyplinarnego w Czosnowie za lata 2016 r, 2017r., 2018r., 2019r.

Z danych przedstawionych w tabelach wynika, że rok 2016 oraz 2017 to lata, w których została założona największa liczba Niebieskich Kart i głównie są to karty założone przez organy Policji.

W przypadku płci osób doznających przemocy w gminie Czosnów są to przede wszystkim kobiety. Wśród założonych Niebieskich Kart w 2017 roku – z 27 wynika, że aż 25 osób dotkniętych przemocą to kobiety.

Dane te jednak nie oddają w pełni obrazu przemocy na terenie Gminy Czosnów. Zjawisko to bowiem jest bardzo trudne do rozpoznania, gdyż rodziny często wycofują się z procedury sporządzania „Niebieskiej Karty” lub zgłaszania oficjalnego doniesienia o popełnieniu przestępstwa znęcania się nad rodziną. Zastraszane przez sprawcę, często nie wierzą, iż ktokolwiek jest w stanie im pomóc, w związku z tym nie podejmują żadnych działań, które mogłyby zmienić ich życie. Interwencje policji, często okazują się sytuacjami, w których ofiara jest tak bardzo zdeterminowana, że decyduje się wezwać pomoc. Z informacji wynika, że dramat rozgrywający się w czterech ścianach nie zawsze znajduje swój finał, poprzez wezwanie policji. Istotnym zjawiskiem jest fakt, że osoba zgłaszająca problem przemocy, potrzebuje pomocy częściej w postaci rozmowy np. z dzielnicowym czy psychologiem - nie zawsze niezwłocznego ukarania sprawcy, licząc na poprawę sytuacji domowej. Niekiedy ofiary przemocy wręcz bronią sprawców, tłumacząc, że było to zachowanie incydentalne- jednorazowe, a właściwie to nic się nie stało. W przypadkach, gdzie jest podejrzenie występowania przemocy w rodzinie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej może występować do sądu z wnioskiem o wgląd w sytuację rodziny i ustalenie nadzoru kuratorskiego.

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie związany jest przede wszystkim z realizowaniem ustawowych zapisów, którego celem jest minimalizowanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz jej skutków. Program ten zakłada konieczność podejmowania aktywnych i kompleksowych działań skoncentrowanych w równej mierze na przeciwdziałaniu przemocy, ochronie ofiar przemocy jak i oddziaływaniach na osoby, które przyjmują postawy agresywne i wykazują zachowania przemocowe.

Prognoza efektów programu:

- 1) Zmniejszeniu poczucia bezradności ofiar przemocy,
- 2) Zwiększeniu wiedzy instytucji zajmujących się przemocą w rodzinie na temat zjawiska przemocy – diagnoza rzeczywistego rozmiaru zjawiska na terenie Gminy Czosnów,
- 3) Zwiększeniu skuteczności działań,
- 4) Zmianie postaw społecznych wobec przemocy.

- 5) Zwiększeniu społecznej wrażliwości i zaangażowaniu w problematykę dotyczącą przeciwdziałania przemocy,
- 6) Profilaktyce i edukacji dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie poznania skutków stosowania przemocy w rodzinie,
- 7) Promowaniu metod wychowawczych bez użycia przemocy,
- 8) Poszerzaniu dostępności i skuteczności pomocy dla osób doświadczających przemocy,
- 9) Wzroście liczby osób zajmujących się profesjonalnie pomocą ofiarom i sprawcom przemocy.

Intencją Programu jest dążenie do integracji i aktywizacji specjalistów oraz instytucji w obrębie poszczególnych jego zadań w celu skuteczniejszej, i kompleksowej pomocy ofiarom z jednoczesnym, pakietem działań, adresowanych do sprawców.

W pomocy rodzinom, w których występuje przemoc, jest niezwykle istotne, aby interwencja pociągała za sobą dalsze działania, wdrażając w to odpowiednie służby i instytucje w celu podejmowania dalszych kroków jak najszybciej, zmierzających do trwałego zatrzymania przemocy.

Celem pomocy w kryzysie jest rozpoznawanie najważniejszych, priorytetowych potrzeb rodziny (np. zdrowotnych, bytowych, prawnych, psychologicznych, itp.), pomoc w ich zaspokajaniu, oraz budowanie systemu wsparcia dla tej rodziny - zgodnie z jej potrzebami, w oparciu o odpowiednie służby i instytucje. Pomoc i wsparcie w przypadku przemocy w rodzinie wymaga współpracy wielu służb i specjalistów.

2.5. Sytuacja osób starszych

Ludzi w podeszłym wieku przybywa w Polsce coraz więcej. Najczęściej są oni pozostawieni sami sobie. Wielu z nich nie wie, gdzie szukać pomocy i jak upomnieć się o swoje prawa. Proces starzenia rozpoczyna się od 65 roku życia. W tym też okresie rozpoczyna się proces upośledzenia funkcjonowania i jest głównym objawem rozmaitych chorób, niezależnie od ich etiologii. Należy jednak zauważyć, iż obecnie osoby starsze są to osoby, które swoją młodość i wiek aktywności zawodowej realizowały w poprzednim ustroju politycznym, gdzie nie znane było społeczeństwu pojęcie „bezrobocia” oraz nie występowało to zjawisko. Dzięki temu obecne osoby starsze zapewnione mają świadczenia rentowe czy emerytalne, a ich brak jest zjawiskiem jednostkowym. Z pomocy społecznej korzystają

głównie z takich form jak: poradnictwo, usługi opiekuńcze czy też skierowanie do domu pomocy społecznej.

Osoby starsze systematycznie doświadczają licznych problemów. Najczęstszym powodem udzielania wsparcia osobom starszym jest długotrwała i ciężka choroba, niepełnosprawność, a także niski dochód, ograniczający możliwość samodzielnego zabezpieczania bieżących potrzeb w tym pokrywania wydatków związanych z leczeniem. Dlatego wiele osób starszych korzysta z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.

Tabela 20. Udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy GOPS w Czosnowie w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Gminy Czosnów w wieku poprodukcyjnym w latach 2017-2019

Rok	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy	% udział osób starszych korzystających z pomocy w stosunku do ogólnej liczby osób w wieku poprodukcyjnym
2017	1555	76	4,89
2018	1599	78	4,88
2019	1686	87	5,16

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez GOPS w Czosnów

Z powyższych danych wynika, że liczba osób w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrasta, natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze wsparcia GOPS również nieznacznie wzrosła. W 2017 r. osoby starsze korzystające z pomocy GOPS stanowiły 4,89 % ogółu mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, w roku 2018 z pomocy korzystało 4,88 % mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, a w 2019 r. – 5,16 % osób z tej kategorii wiekowej.

Od 2017 r. systematycznie wzrasta liczba osób starszych korzystających z pomocy GOPS w Czosnowie. W 2017 r. ze świadczeń tutejszego Ośrodka skorzystało 76 osób powyżej 60 roku życia, w 2018 r. skorzystało 78 osób, natomiast w 2019 r. 87 osób.

Tabela 21. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy w stosunku do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy w GOPS w Czosnowie.

Rok	Liczba wszystkich osób korzystających z pomocy	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy	% udział osób starszych korzystających z pomocy w stosunku do ogólnej liczby osób, które otrzymały pomoc
2017	603	76	12,60
2018	553	78	14,10
2019	461	87	18,90

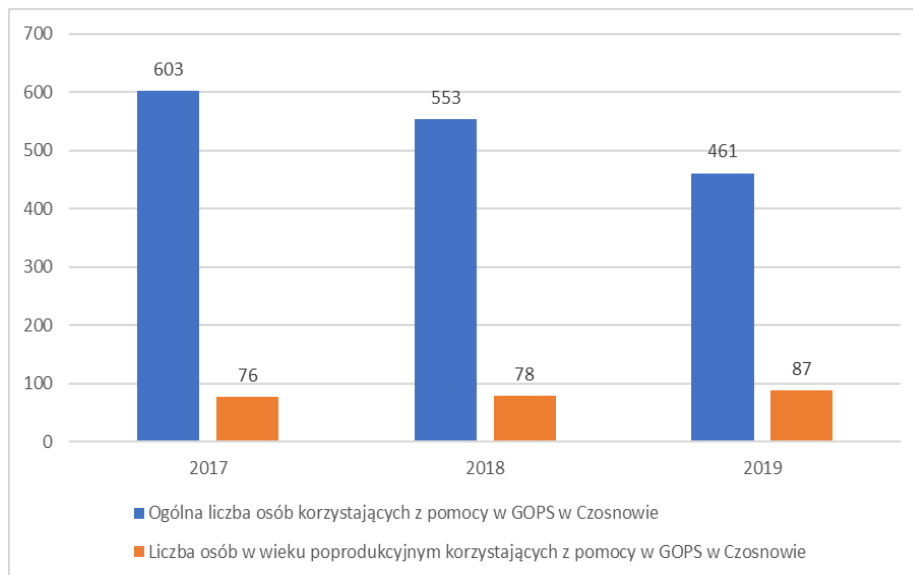
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez GOPS w Czosnów

Jak wynika z tabeli 21 procentowy udział osób starszych korzystających z pomocy w GOPS w Czosnowie w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy ma tendencję rosnącą.

Oznacza to, że z roku na rok coraz więcej osób w wieku poprodukcyjnym boryka się z różnymi problemami i wymaga udzielenia pomocy.

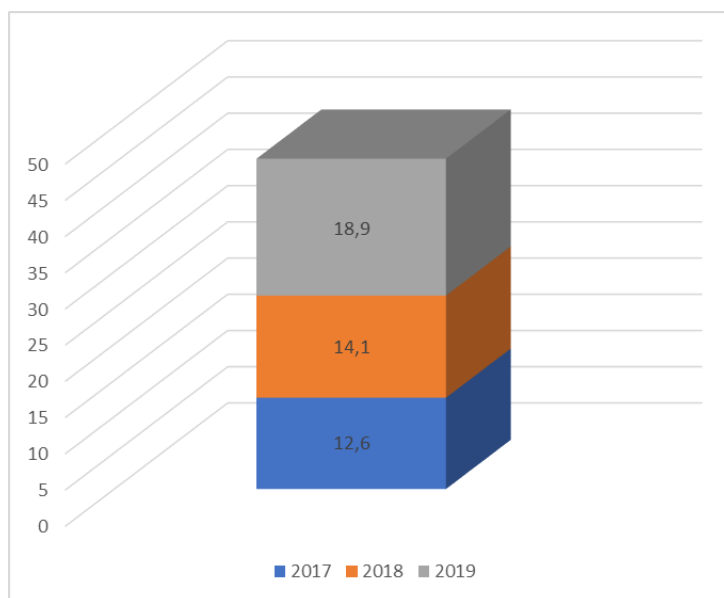
W 2017 r. osoby starsze stanowiły 12,60% ogółu liczby osób korzystających z pomocy w GOPS w Czosnowie, w 2018 r. z pomocy korzystało 14,10% osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast w 2019 r. – 18,90%. Powyższe dane ilustruje wykres 9 i 10.

Wykres 9. Porównanie liczby osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy oraz liczby wszystkich osób korzystających z pomocy w GOPS w Czosnowie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez GOPS w Czosnowie

Wykres 10. Struktura (%) ogółu osób korzystających z pomocy oraz osób w wieku poprodukcyjnym otrzymujących pomoc w GOPS w Czosnowie

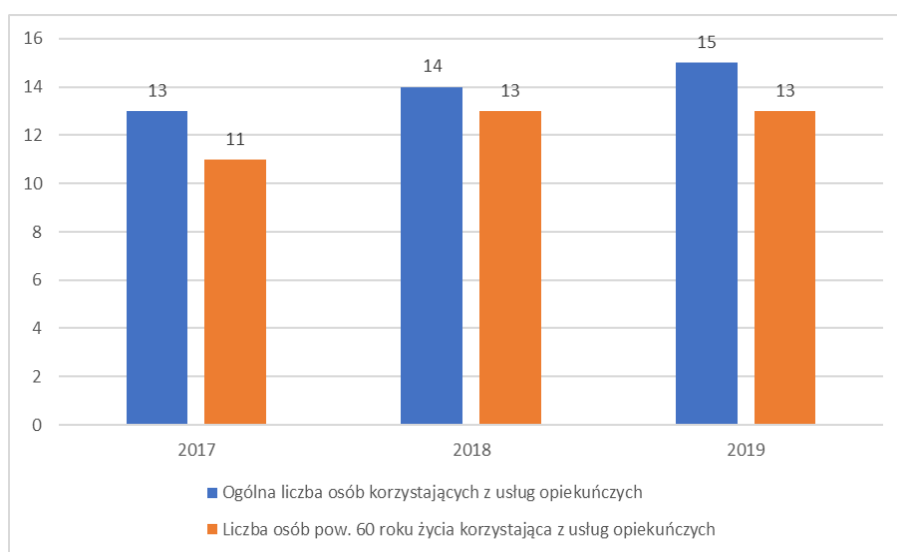

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez GOPS w Czosnowie

Z upływem lat człowieka zmniejsza się jego sprawność fizyczna, intelektualna co powoduje trudności w normalnym funkcjonowaniu, przymus zaniechania dotychczasowej aktywności, pełnienia ról społecznych, a co z tym się wiąże – redukowaniu kontaktów z innymi ludźmi.

Jedną z podstawowych form opieki nad osobami starszymi jest świadczenie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Usługi świadczone w miejscu zamieszkania oprócz czynności pielęgnacyjno-opiekuńczych obejmują również czynności polegające na zaspokojeniu codziennych czynności życiowych (zakupy, przygotowanie posiłków, utrzymanie w porządku i czystości pomieszczeń, pranie w domu lub odnoszenie do pralni, zapewnienie kontaktów z otoczeniem itd.). Liczbę mieszkańców objętych usługami opiekuńczymi przedstawia wykres 11.

Wykres 11. Usługi opiekuńcze (w tym specjalistyczne) zrealizowane w GOPS w Czosnowie w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez GOPS w Czosnowie

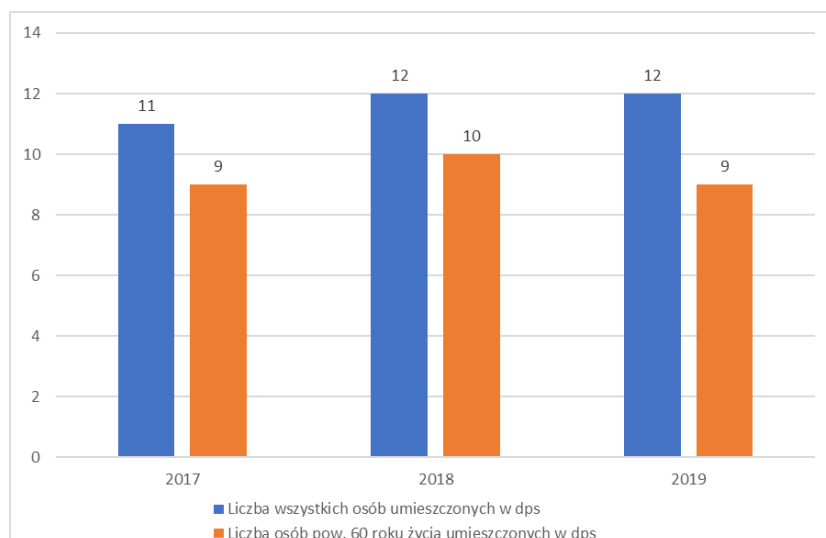
W powyższych danych wynika, że głównymi odbiorcami usług opiekuńczych zrealizowanych przez GOPS w Czosnowie są osoby powyżej 60 roku życia.

Dwie drogi prowadzą człowieka do starzenia się: fizjologiczne słabnięcie organizmu oraz psychiczne słabnięcie zainteresowań. Należy zaznaczyć, że obniżenie sprawności

psychicznej jest pierwotne w stosunku do fizycznego słabnięcia. Wydaje się ważnym więc zachowanie aktywności fizycznej i psychicznej po to by przedłużyć zdrową starość.

Osobie wymagającej całodobowo opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Na terenie Gminy Czosnów nie ma domów pomocy społecznej, jednak osoby wymagające opieki umieszczenia w domu pomocy społecznej są kierowane do odpowiednich typów domu najbliższej miejsca zamieszkania osoby. Opłata za pobyt w DPS ponoszona jest zgodnie z ustawą o pomocy społecznej – art. 61.

Wykres 12. Liczba osób w Gminie Czosnów umieszczonych w domach pomocy społecznej w latach 2017-2019

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez GOPS w Czosnowie.

Należy zaznaczyć, że w Gminie Czosnów systematycznie wzrasta zapotrzebowanie na zapewnienie całodobowej opieki osobom starszym. Brak możliwości zapewnienia stałej opieki ze strony rodziny, jak również przy wsparciu tutejszego GOPS w postaci usług opiekuńczych, powoduje, że stale rośnie liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej. W 2017 r. umieszczonych w domach pomocy społecznej było 9 osób powyżej 60 roku życia, w 2018 r. było 10 osób, natomiast w 2019 r. 9 osób.

Z powyższych danych (wykres 12) wynika, że w domach pomocy społecznej umieszczane są przede wszystkim osoby po 60 roku życia.

W Gminie Czosnów powstał Program Wspierania Osób Starszych w Gminie Czosnów na lata 2020-2025, którego głównym celem jest zaspokajanie potrzeb społecznych oraz przeciwdziałanie zagrożeniom w stopniu zapewniającym równowagę społeczną i rozwój gminy, ze szczególnym uwzględnieniem działań na rzecz osób, rodzin i środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Program ten jest dokumentem długofalowym, który jest realizowany przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czosnowie przy współpracy lokalnego samorządu, instytucji oraz innych podmiotów, które zajmują się tematyką osób starszych.

Prognozowane rezultaty Program Wspierania Osób Starszych w Gminie Czosnów na lata 2020-2025 to:

1. Zapewnienie odpowiedniej opieki- przeciwdziałanie wykluczeniu osób starszych,
2. Zapewnienie dostępu do wielopłaszczyznowej informacji w obszarze problematyki osób starszych,
3. Utworzenie placówki wsparcia dziennego osób starszych,
4. Zajęcia w obszarze kultury, w tym angażujące różne pokolenia,
5. Promocja pozytywnego wizerunku osób starszych,
6. Umocnienie więzi społecznych w środowisku lokalnym,
7. Wzrost poczucia zadowolenia z życia,
8. Podniesienie poziomu jakości i efektywności świadczonych usług,
9. Wsparcie opiekunów nieformalnych w opiece domowej,
10. Wzrost aktywności osób starszych,

2.6. Sytuacja osób niepełnosprawnych

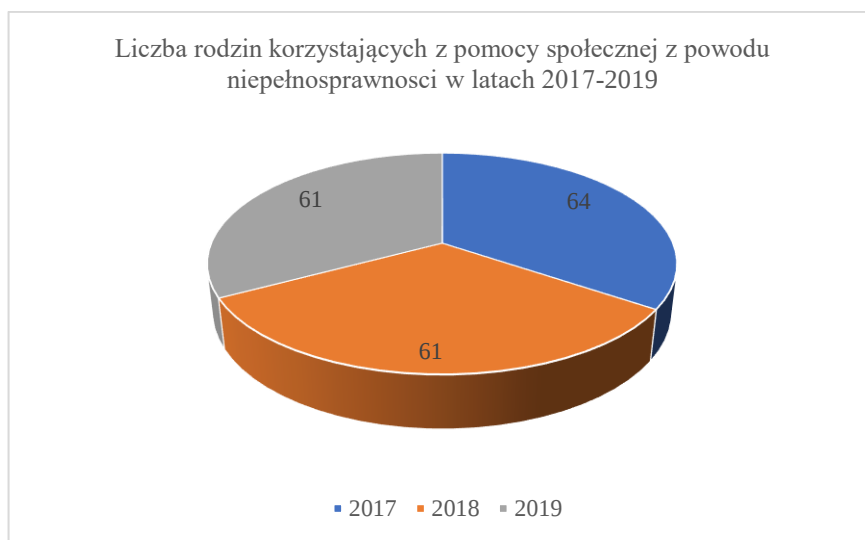
Osoby niepełnosprawne przez długi okres były spychane na margines społeczny. W polskim systemie prawa problematyka niepełnosprawności jest poruszana w różnych źródłach prawa, w tym w ustawie o pomocy społecznej. Obowiązek udzielania wsparcia osobom niepełnosprawnym regulowała już pierwsza ustawa o opiece społecznej z 1923 roku.

Obecnie sytuację prawną osoby niepełnosprawnej reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Do

omawianej problematyki odnosi się również ustawa o pomocy społecznej, uznając niepełnosprawność jako jedną z okoliczności uzasadniających przyznanie świadczenia z pomocy społecznej. W szczególności do niepełnosprawnych i długotrwale chorych kierowane jest wsparcie w postaci zasiłku stałego, okresowego i celowego, a także usługi opiekuńcze oraz prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Zmieniający się i upadający system służby zdrowia powoduje powstawanie barier dla osób wymagających pomocy medycznej. Są to między innymi bariery: ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów w zakładach kontraktowanych przez NFZ, zwłaszcza gdy sytuacja wymaga pilnej i natychmiastowej konsultacji medycznej; brak odpowiedniego sprzętu diagnostycznego w zakładach opieki zdrowotnej co zmusza osoby ciężko chore i niepełnosprawne do podróży w miejsca, gdzie sprzęt ten jest dostępny; bariera finansowa uniemożliwiająca zakup niezbędnych medykamentów czy sprzętu medycznego lub rehabilitacyjnego. W takich sytuacjach osoby te zwracają się o pomoc do pracownika socjalnego.

Wykres 13. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2017-2019.

Źródło: dane własne GOPS

Osoby niepełnosprawne lub ich rodziny mają szansę skorzystać również z innych świadczeń tj.: zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia pielęgnacyjne oraz specjalne zasiłki opiekuńcze, świadczenie „za życiem”. W 2019 roku liczbę osób pobierających świadczenia wykazuje tabela poniżej:

Tabela 22. Kwota oraz liczba osób, na które wypłacono świadczenia w roku 2019 r.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób pobierających w roku 2019	Kwota wypłaconych świadczeń w roku 2019
Zasiłki pielęgnacyjne	2 358	446 204
Świadczenia pielęgnacyjne	419	656 717
Specjalne zasiłki opiekuńcze	99	60 980
Świadczenie „za życiem”	1	4 000

Źródło: dane własne GOPS

2.7. Zdarzenia losowe lub sytuacja kryzysowa

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego. Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na podstawie pozyskanych informacji o wystąpieniu zdarzenia niezwłocznie rozpoczyna procedurę wsparcia osób i rodzin poszkodowanych. Informacje uzyskuje się między innymi z powołanego sztabu kryzysowego, gminy, mediów oraz innych źródeł.

Świadczeniami pieniężnymi z pomocy społecznej są między innymi zasiłki celowy i specjalny zasiłek celowy. Zasiłek celowy może być przyznany również osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego, może być przyznany także osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej. Taka forma pomocy przyznana jest niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi.

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej:

- **Kłęska żywiołowa** - rozumie się przez to katastrofę naturalną lub awarię techniczną, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem (art. 3 ust. 1 pkt 1 ww. ustawy).
- **Katastrofa naturalna** - rozumie się przez to zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu (art. 3 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy).
- **Awaria techniczna** - rozumie się przez to gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości (art. 3 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy).

Katastrofę naturalną lub awarię techniczną mogą wywołać również **zdarzenia w cyberprzestrzeni oraz działania o charakterze terrorystycznym**.

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne:

- **Powódź** - rozumie się przez to czasowe pokrycie przez wodę terenu, który w normalnych warunkach nie jest pokryty wodą, w szczególności wywołane przez wezbranie wody w ciekach naturalnych, zbiornikach wodnych, kanałach oraz od strony morza, z wyłączeniem pokrycia przez wodę terenu wywołanego przez wezbranie wody w systemach kanalizacyjnych; (art. 16 pkt 43 ww. ustawy).

Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z usuwaniem skutków powodzi, której przepisy stosuje się:

- w sprawach związanych z usuwaniem skutków powodzi w rozumieniu art. 16 pkt 43 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne,
- w przypadku gdy wystąpiła powódź o rozmiarach powodujących konieczność zastosowania szczególnych rozwiązań określonych w ustawie, gdy środki zastosowane przez właściwe organy administracji rządowej i organy jednostek samorządu terytorialnego

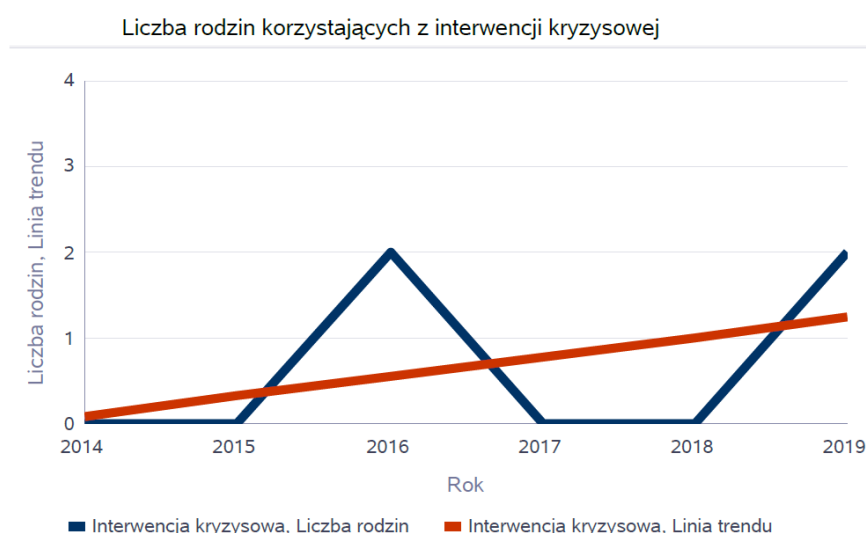
okazały się niewystarczające i określenia przez Radę Ministrów w drodze rozporządzenia, na podstawie danych przekazanych Prezesowi Rady Ministrów przez właściwych wojewodów

Tabela poniżej przedstawia liczbę rodzin korzystających z interwencji kryzysowych w latach 2014-2019. Dane zostały przestawiane również za pomocą wykresu.

Tabela 23. Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej w poszczególnych latach – wraz z wykresem.

Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej.

	Liczba rodzin					
Udzielone świadczenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Interwencja kryzysowa	0	0	2	0	0	2

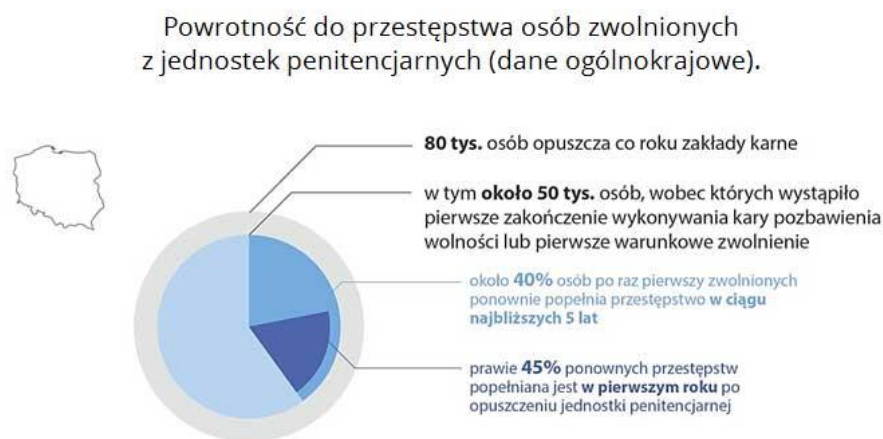
Źródło: dane własne GOPS

2.8. Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego

Osoby, których doświadczenia życiowe obejmują pobyt w zakładzie karnym, obciążone są bardzo silnym stygmatem społecznym, którego elementem składowym jest negatywny stereotyp człowieka „niebezpiecznego”, „podejrzanego”, „niegodnego zaufania”, od którego należy się zdystansować. Społeczne otoczenie byłego skazanego rzadko kiedy dostrzega podejmowane przez niego próby powrotu do normalnego życia, zaś nieudany próbom podejmowania ról konformistycznych towarzyszy zwykle dalsze napiętnowanie. Tym samym negatywny stosunek do osób powracających do społeczeństwa po odbyciu kary pozbawienia wolności niejednokrotnie uniemożliwia im włączanie się w „oficjalny nurt życia zbiorowego”. Konsekwencją takiego stanu rzeczy są znaczące trudności, na jakie napotykają

byli więźniowie w procesie readaptacji społeczno-zawodowej, w tym zwłaszcza w zakresie znalezienia zatrudnienia.

Rysunek 7. Powrotność do przestępstwa osób zwolnionych z jednostek penitencjarnych (dane ogólnopolskie).

Źródło: opracowanie NIK na podstawie danych Ministerstwa Sprawiedliwości

Praca socjalna na rzecz byłych osadzonych, ludzi często nieprzystosowanych i niezmotywowanych, jest szczególnie obciążająca emocjonalnie dla pracowników socjalnych i jej właściwe wykonywanie wymaga wiedzy z wielu dziedzin i szczególnej wrażliwości.

Powrót do przestępstwa wynika najczęściej z problemów ze znalezieniem pracy, złych warunków lokalowych i materialnych oraz wykluczającego społecznie ostracyzmu. Stąd niezbędność pomocy postpenitencjarnej i konieczność zacieśnienia współpracy ośrodków pomocy społecznej z innymi instytucjami działającymi w tym zakresie.

Rysunek 8. Realizatorzy pomocy postpenitencjarnej.

Źródło: opracowanie własne NIK

Osoby zwolnione z zakładów karnych mogą ubiegać się o przyznanie świadczenia pieniężnego (m.in. zasiłku stałego, okresowego, celowego) lub o świadczenia niepieniężne, m.in.: pomoc rzeczową, poradnictwo specjalistyczne, interwencję kryzysową, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, składki na ubezpieczenie zdrowotne, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, mieszkanie chronione, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych.

Tabela 24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przypadku trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego, w poszczególnych latach.

Powody przyznania pomocy	2017 r.			2018 r.			2019 r.		
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3		1	1		0	0	

Źródło: dane własne GOPS

2.9. Sieroctwo - dzieci przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych

Sieroctwo to nieposiadanie rodziców lub jednego z nich (pólsieroctwo), nieposiadanie żadnych opiekunów. Sieroctwo może być biologiczne – w przypadku śmierci rodziców oraz społeczne – posiadanie rodziców biologicznych, którym odebrano władzę rodzicielską

Sierotą społeczną może być także dziecko, które jest wychowywane przez rodziców biologicznych, lecz rodzice ci zaniedbują dziecko. To także dziecko porzucone przez rodziców, wychowywane faktycznie przez inne osoby niż rodzice.

W przypadku sieroctwa biologicznego – sytuacji, co oczywiste, nie da się zmienić. Natomiast sytuacja sieroctwa społecznego może być odwracalna.

Rodzice biologiczni pozbawieni władzy rodzicielskiej lub zaniedbujący swoje dziecko mogą otrzymać pomoc w formie wsparcia asystenta rodziny, którego praca będzie polegała na stworzeniu w rodzinie warunków umożliwiających odzyskanie praw rodzicielskich, nauczaniu rodziców sprawowania należytej opieki i wychowywania oraz na wyposażeniu ich w umiejętność podtrzymywania wyuczonej pozytywnej sytuacji w rodzinie.

Pomocą społeczną udzielaną z powodu sieroctwa jest umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej, rodzinie zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki zgodnie z art. 191 ust. 9 pkt 1, 2, 3 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t. j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1111 ze zm.) tj.

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

Na podstawie opracowanych sprawozdań oraz informacji uzyskanych od pracowników socjalnych GOPS wynika, że w latach 2017-2019 liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych stale się waha. Są to rodziny, które wymagają wsparcia w znacznie szerszym wymiarze aniżeli pomoc oferowana w ramach pracy socjalnej - wsparcie Asystenta Rodziny (tabela nr 25).

Tabela 25. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych

Rok	Liczba rodzin, którym przydzielono asystenta rodziny	Liczba dzieci objętych asystentem rodziny
2017	11	26
2018	12	26
2019	12	24

Źródło: dane własne GOPS

Tabela poniżej przedstawia ilość dzieci z Gminy Czosnów umieszczonych w pieczy zastępczej typu rodzinnego oraz instytucjonalnego (tabela nr 26).

Tabela 26. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2017-2019

Rok	Liczba dzieci											
	Rodzinna piecza zastępcza							Instytucjonalna piecza zastępcza (placówki opiekuńczo-wychowawcze)				
	Rodziny zastępcze spokrewnione	Rodziny zastępcze niezawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodziny zastępcze zawodowe pogotowie	Rodziny zastępcze zawodowe	Rodzinny dom dziecka	dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej	Typu socjalizacyjnego	Typu interwencyjnego	Typu rodzinnego	Typu specjalistyczna - terapeutycznego	dzieci, które powróciły do rodziny biologicznej
2017	4	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0
2018	7	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0
2019	6	0	0	0	0	0	0	0	6	0	0	0

Źródło: dane własne GOPS

Program sieroctwa i dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej został omówiony również w podrozdziale poniżej (Rozdział II. podrozdział 3. Wsparcie rodzin i system pieczy zastępczej). W gminie Czosnów powstał Gminny Program Wpierania Rodziny w Gminie Czosnów na lata 2020-2022, który zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności dzieci.

3. Wsparcie rodzin i system pieczy zastępczej

Program wspierania rodzin dla gminy Czosnów na lata 2020-2022 został opracowany w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. Zgodnie z art. 176 pkt 1 w/w ustawy do zadań własnych gminy należy opracowanie i realizacja 3-letnich programów wspierania rodziny.

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożliwości sprawowania opieki i wychowania przez rodziców.

Rodzina to podstawowa komórka oraz naturalne środowisko, funkcjonowania i rozwoju dziecka. Oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na osobowość dziecka,

przekazując mu swój system wartości, tradycje, ukierunkowuje jego aktywność i postępowanie na całe życie. Jest najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Dlatego, jeśli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby są zobligowane do wspierania rodziny i podjęcia stosownych działań.

Rodzina dysfunkcyjna to taka, w której występują poważne nieprawidłowości w zaspakajaniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychospołecznych dziecka. Problemy występujące w takiej rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Choroba alkoholowa czy pijaństwo rodziców, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy również problem ubóstwa bądź długotrwałego bezrobocia. Dlatego rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników socjalnych, asystentów rodzin, pedagogów szkolnych, pracowników służb medycznych (pielęgniarek, lekarzy), policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowania działań na rzecz rodziny w oparciu o sprecyzowany plan działania.

Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych oraz aktywnością własną ze strony rodziny. Ponadto, praca z rodziną powinna być prowadzona przez odpowiednio przygotowaną kadrę, kompetentną i obiektywną oraz podejmowana możliwie jak najwcześniej.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny wieloproblemowej, należy doceniać oraz konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka.

Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo - wychowawczej, należy ją wspierać i wspomagać tak, aby przywrócić prawidłowe funkcjonowanie. Zatem praca rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością. Stąd założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej, już na etapie, gdy problemy się zaczynają oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną biologiczną i środowiskiem

konieczne jest motywowanie rodziców do zmiany oraz praca prowadząca do stworzenia prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrotu do domu.

Pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc ta powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem.

Odbiorcami Programu są rodziny wychowujące dzieci na terenie Gminy Czosnów dotknięte przemocą, problemem uzależnień, zagrożone ubóstwem, przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz przedstawiciele instytucji, podmiotów, służb pracujących na rzecz dziecka i rodziny.

Wszystkie dzieci wymagają ochrony praw i wolności oraz pomocy dla zapewnienia harmonijnego rozwoju i przyszłej samodzielności życiowej. Szczególnej uwagi wymagają dzieci i młodzież z rodzin niewydolnych wychowawczo. Dysfunkcje rodziny, spowodowane w głównej mierze bezrobociem, niezaradnością życiową związaną z problemami opiekuńczo – wychowawczymi oraz uzależnieniami. Problemy te przyczyniają się do powstawania znacznych strat rozwojowych dzieci żyjących w tych rodzinach. Niewydolność rodziców zaburza zaspakajanie podstawowych potrzeb rozwojowych dziecka, prowadzi m.in. do niepowodzeń szkolnych, izolacji społecznej oraz wchodzenie w konflikt z prawem.

Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodzin jest największym zyskiem dla społeczności lokalnej, w każdej sferze życia.

Głównym celem programu wspierania rodzin jest stworzenie systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Cele szczegółowe obejmują następujące zadania:

- a) podejmowanie działań profilaktycznych sprzyjających umacnianiu rodziny i wzrostu kompetencji rodzicielskich.
- b) wspieranie i interdyscyplinarna pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych.
- c) podejmowanie działań na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Czosnów na lata 2020-2022 zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności dzieci.

Wsparcie rodziny ma charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego mierzenia się ze swoimi problemami. Niezbędne jest systematyczne podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków dysfunkcji oraz promowanie rodzinnego stylu życia. Tylko wtedy można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

Aby osiągnąć zamierzone cele w realizację programu powinny włączyć się aktywne instytucje, placówki i organizacje, które swoimi działaniami, wspierają dzieci i rodziny. Spodziewanym efektem realizacji programu ma być polepszenie sytuacji dziecka i rodziny, zwiększenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego, ograniczenie patologii społecznej, zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka.

4. Realizowane gminne programy wsparcia

W poprzednich podrozdziałach 2 i 3 - zostały szczegółowo omówione problemy społeczne występujące na terenie gminy Czosnów, a także została zaprezentowana charakterystyka opracowanych gminnych programów mających na celu przeciwdziałanie negatywnym skutkom omówionych wyżej problemów. Do tych programów należą w szczególności:

- Gminny Program Wspierania Osób Starszych w Gminie Czosnów
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Czosnów
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Czosnowie
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii

5. Pomoc finansowa i praca socjalna świadczona klientom Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie

Zasiłek stały, okresowy oraz celowy należą do świadczeń pieniężnych określonych w ustawie o pomocy społecznej. Uzyskanie pomocy w formie zasiłku poza pewnymi wyjątkami uzależnione jest od spełniania kryterium dochodowego.

Kryteria dochodowe podlegają weryfikacji co trzy lata z uwzględnieniem wyniku badań prognozy interwencji socjalnej. Kwoty zasiłków oraz kryteriów dochodowych określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 701 zł, a dla osoby w rodzinie – 528 zł.

Zasiłek stały przysługuje osobom pełnoletnim pozostającym w rodzinach lub samotnie gospodarującym, niezdolnym do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnym do pracy. Osoby te muszą spełniać obowiązujące kryteria dochodowe. Wysokość zasiłku stałego to kwota różnicy między odpowiednim kryterium dochodowym a dochodem. Należy jednak pamiętać, iż maksymalna kwota zasiłku stałego wynosi 645 zł, minimalna zaś 30 zł.

Zasiłek okresowy przysługuje zarówno osobom samotnie gospodarującym, jak i osobom w rodzinie, spełniającym kryteria dochodowe. Ta forma wsparcia przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Okres, na jaki przyznawany jest zasiłek zależy od okoliczności danej sprawy. Wysokość zasiłku okresowego powinna mieścić się w „widełkach” określonych w ustawie o pomocy społecznej. Zasiłek okresowy jest ustalany do wysokości różnicy między kryterium dochodowym a dochodem. Ponadto, w przypadku osoby samotnie gospodarującej kwota zasiłku okresowego nie powinna przekroczyć 418 zł miesięcznie. Nie może być również niższa niż 50% różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej a dochodem tej osoby. Najniższa kwota zasiłku okresowego wynosi 20 zł miesięcznie.

Ponadto rodziny w gminie Czosnów korzystają również z innych świadczeń pieniężnych, m.in.:

- Zasiłek rodzinny wraz z dodatkami

- Świadczenie pielęgnacyjne
- Zasiłek pielęgnacyjny
- Specjalny zasiłek opiekuńczy
- Świadczenia z funduszu alimentacyjnego
- Dodatki mieszkaniowe
- Dodatki energetyczne
- Świadczenia wychowawcze
- Świadczenia dobry start
- Świadczenie rodzicielskie
- Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka
- Świadczenie „za życiem”
- Stypendia socjalne
- Zasiłek szkolny

Beneficjenci mogą możliwość korzystania z Karty Dużej Rodziny, która uprawnia do zniżek i dodatkowych uprawnień dla rodzin 3+ zarówno w instytucjach publicznych, jak i w firmach prywatnych. Posiadacze KDR mają możliwość tańszego korzystania z oferty podmiotów m.in. z branży spożywczej, paliwowej, bankowej czy rekreacyjnej. KDR wspiera budżety rodzin wielodzietnych oraz ułatwia dostęp do dóbr i usług.

Na terenie gminy na zlecenie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej działa Asystent Rodziny oraz Opiekunki Środowiskowe świadczące usługi opiekuńcze.

Tabela 27. Wydatki na świadczenia rodzinne w 2019 r.

Rodzaj świadczenia	Ilość świadczeń	Wartość wypłaconych świadczeń
Zasiłki rodzinne z dodatkami	8 092	30 841
Zasiłki pielęgnacyjne	2 358	446 204
Świadczenia pielęgnacyjne	419	656 171
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenie dziecka	47	47 000

Świadczenie rodzicielskie	174	159 539
Specjalne zasiłki opiekuńcze	99	60 980
Świadczenia” za życiem”	1	4 000
Świadczenia wychowawcze 500+	19 069	9 508 475
Świadczenia 300+	1 481	444 300

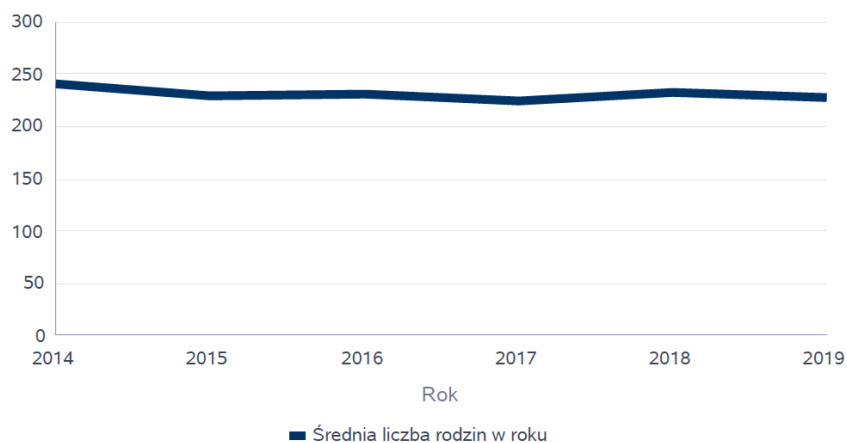
Źródło: dane własne GOPS

Tabela 28. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka – wraz z wykresem.

Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka.

	Liczba rodzin					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami	242	229	231	225	233	228

Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami

Źródło: dane własne GOPS

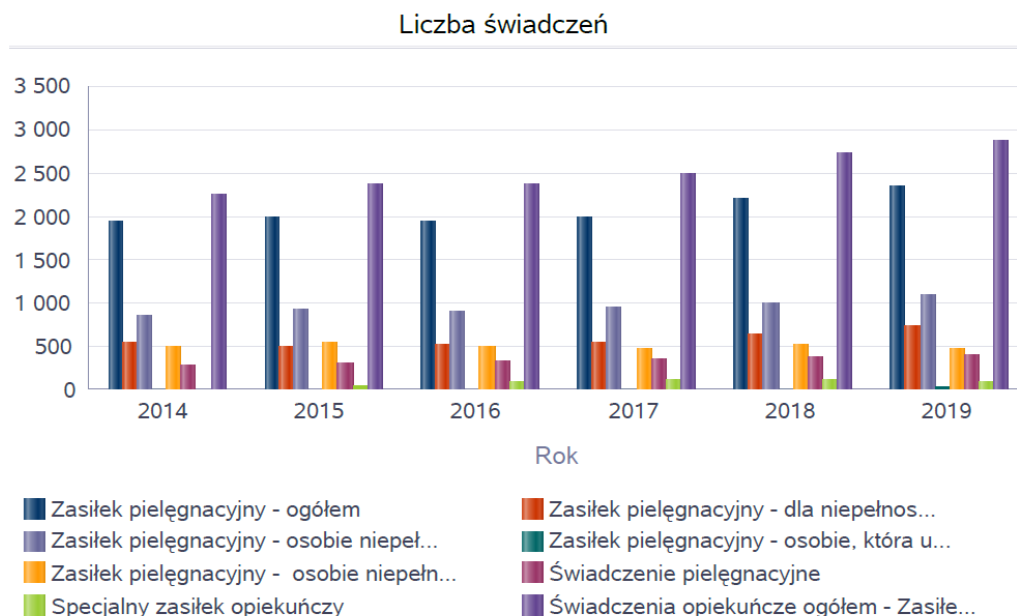
Tabela 29. Liczba świadczeń: świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka, dla osoby niepełnosprawnej w wieku 16 lat o różnych stopniach

niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna.

Liczba świadczeń: świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka, dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 lat o różnych stopniach niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna.

Świadczenia opiekuńcze	Liczba świadczeń					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem	1 941	1 996	1 952	2 006	2 213	2 358
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	548	516	535	561	658	735
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	869	930	900	950	1 014	1 105
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	12	6	11	12	12	27
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	512	544	506	483	529	491
Świadczenie pielęgnacyjne	305	323	336	371	379	419
Specjalny zasiłek opiekuńczy	0	52	94	118	137	99
Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	2 246	2 371	2 382	2 495	2 729	2 876

Wykres 14. Liczba świadczeń wypłaconych w GOPS w poszczególnych latach

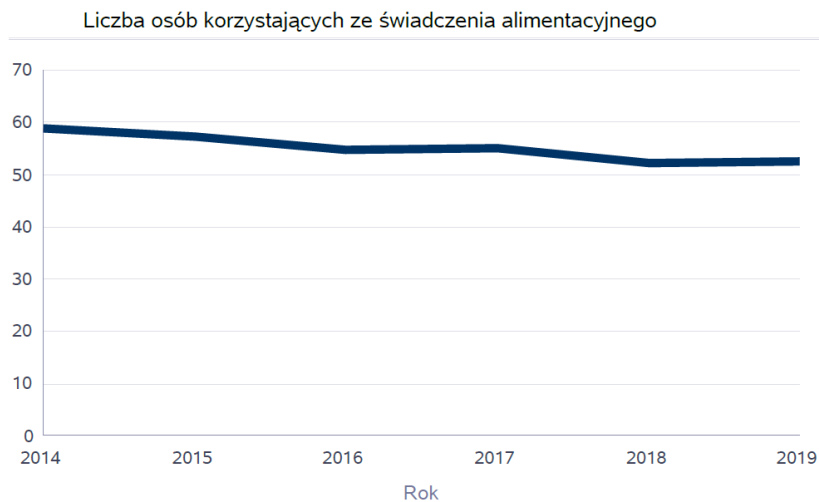

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 30. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w poszczególnych latach – wraz z wykresem.

Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w poszczególnych latach.

	Liczba osób					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	59	57	55	55	52	53

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 31. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego* - wraz z wykresem.

Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego.
Dane za rok 2019 dotyczą okresu od stycznia do czerwca.

Rok	Liczba rodzin
2017	772
2018	727
2019	739

** Dane za rok 2019 r. dotyczą tylko okresu od stycznia do czerwca - ze względu na obowiązujące w tym okresie kryterium dochodowe.*

Źródło: dane własne GOPS

W tabeli 31 wykazano dane w latach 2017-2019, przy czym dane za rok 2019 r. dotyczą okresu od stycznia do czerwca - ze względu na obowiązujące w tym okresie kryterium dochodowe. Od lipca 2019 r. zniesiono kryterium dochodowe (świadczenie przysługuje teraz na każde dziecko do 18 roku życia) i świadczenie wychowawcze pobierało dodatkowo 625 rodzin, co daje łącznie 1364 rodziny objęte programem Rodzina 500+, co daje łącznie 19069 wypłaconych świadczeń.

Dodatkowo w roku 2019 r. łącznie przyznano 1471 świadczeń w ramach Programu Dobry Start – tj. 300 zł n wyprawkę szkolną w związku z rozpoczęciem przez dziecko roku szkolnego 2019/2021.

Tabela 32. Liczba przyznanych świadczeń i kwota wypłaconych świadczeń w pomocy społecznej w GOPS

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny 2019	Prognoza 2020
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
Liczba osób	1	50	54	54
Kwota świadczeń w złotych	2	298 035	326 586	326 586
W tym: (wiersze 3-6)				
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących				
Liczba osób	3	46	50	50
Kwota świadczeń w złotych	4	281 375	311 783	311 783
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie				
Liczba osób	5	4	4	4
Kwota świadczeń w złotych	6	16 660	14 803	14 803
ZASIŁEK OKRESOWY				
Liczba osób	7	15	19	19
Kwota świadczeń w złotych	8	24 326	21 023	21 023
W tym: (wiersze 9-16)				
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia				
Liczba osób	9	14	18	18
Kwota świadczeń w złotych	10	23 375	18 911	18 911
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby				
Liczba osób	11	1	1	1
Kwota świadczeń w złotych	12	951	2 112	2 112
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności				
Liczba osób	13	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	14	0	0	0
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego				

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny 2019	Prognoza 2020
Liczba osób	15	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	16	0	0	0
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b				
Liczba osób	17	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	18	0	0	0
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM				
Liczba osób	19	245	216	216
Kwota świadczeń w złotych	20	232 405	188 250	188 250
W tym: (wiersze 21 - 22)				
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"				
Liczba osób	21	58	25	25
Kwota świadczeń w złotych	22	16 600	13 500	13 500
ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2				
Liczba osób	23	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	24	0	0	0
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
POSIŁEK OGÓŁEM				
Liczba osób	25	98	97	97
Kwota świadczeń w złotych	26	110 426	109 011	109 011
W tym: (z wierszy 25 - 26)				
DLA DZIECI				
Liczba osób	27	98	97	97
Kwota świadczeń w złotych	28	110 426	109 011	109 011
W tym (z wierszy 25-26):				
POSIŁEK				
świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu"				
Liczba osób	29	98	97	97

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2018	Rok oceny 2019	Prognoza 2020
Kwota świadczeń w złotych	30	96 214	94 665	94 665
W tym (z wierszy 29-30):				
DLA DZIECI				
Liczba osób	31	98	97	97
Kwota świadczeń w złotych	32	96 214	94 665	94 665
SCHRONIENIE				
Liczba osób	33	2	2	2
Kwota świadczeń w złotych	34	10 130	14 070	14 070
UBRANIE				
Liczba osób	35	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	36	0	0	0
SPRAWIENIE POGRZEBU				
Liczba rodzin	37	2	3	2
Kwota świadczeń w złotych	38	3 800	3 700	2 700
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	39	13	13	13
Kwota świadczeń w złotych	40	396 730	408 267	408 267
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	41	12	7	7
Liczba rodzin wspierających	42	0	0	0
Liczba asystentów rodziny	43	1	1	1
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	44	15 897	76 247	131 100

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 33. Liczba świadczeń niepieniężnych i pieniężnych wypłacanych w pomocy społecznej w roku 2019 r.

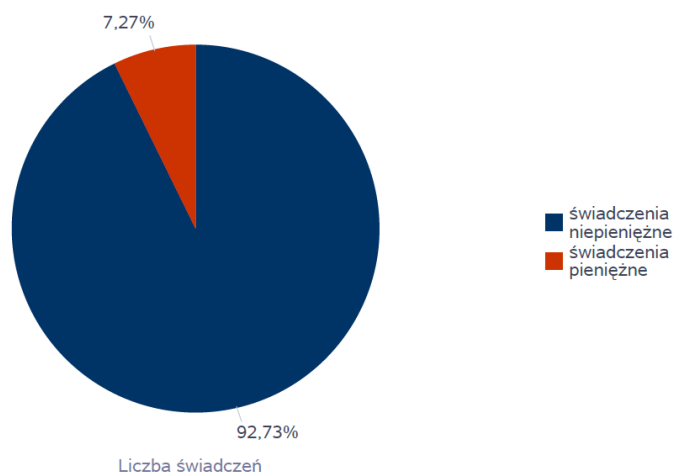
Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń
Świadczenia niepieniężne	18 255

Świadczenia pieniężne

1 431

Źródło: dane własne GOPS

Wykres 15. Liczba świadczeń niepieniężnych i pieniężnych wypłacanych w pomocy społecznej w roku 2019 r., wyrażona w %.

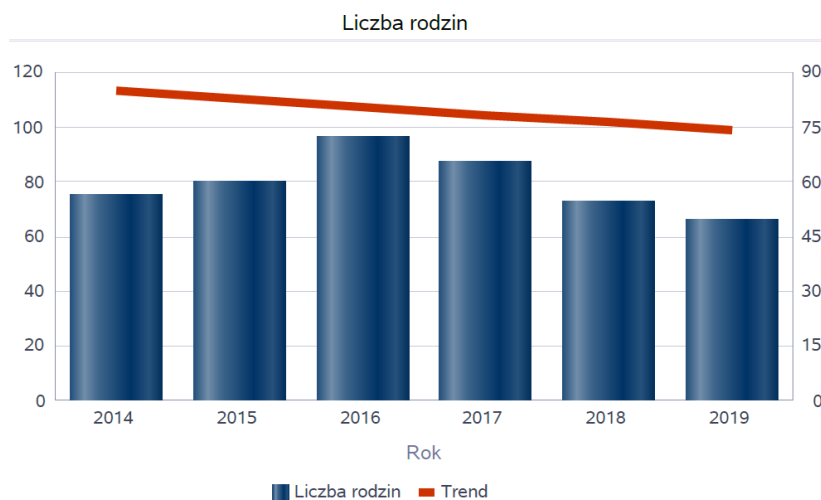
Źródło: dane własne GOPS

Tabela 34. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej w latach 2014-2019, wraz z wykresem.

Liczba rodzin korzystających z świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.

	Liczba rodzin					
Rodzaj świadczenia	2014	2015	2016	2017	2018	2019
świadczenia niepieniężne	75	80	96	87	73	66
świadczenia pieniężne	248	211	221	231	197	185

świadczenia niepieniężne

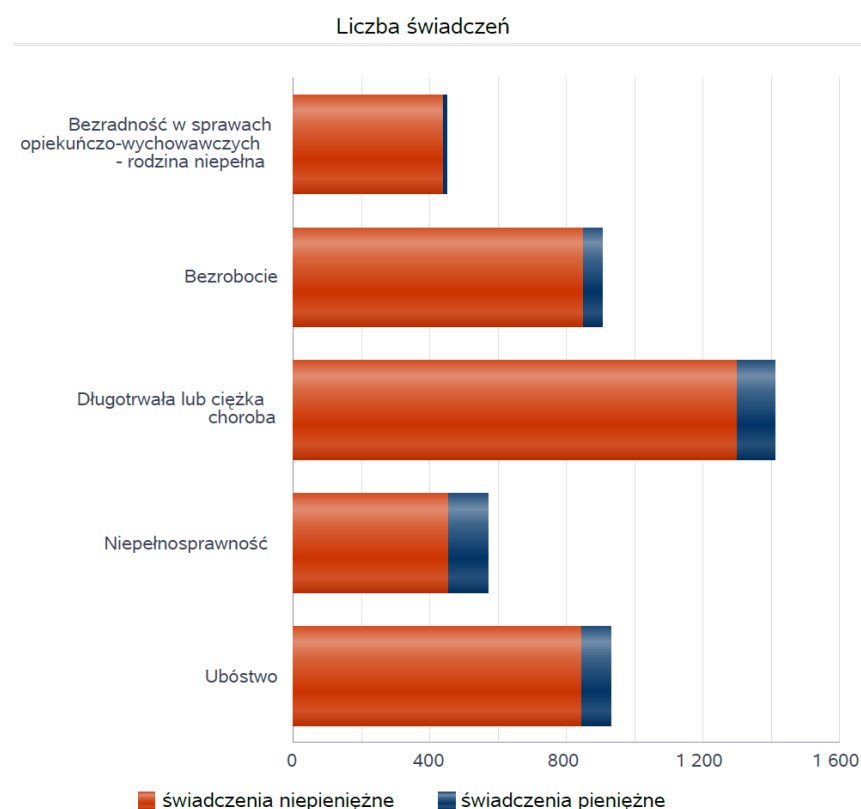
Źródło: dane własne GOPS

Tabela 35. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ze względu na powód przyznania w roku 2019

Powód przyznania	Ogółem	Liczba świadczeń	
		świadczenia niepieniężne	świadczenia pieniężne
Długotrwała lub ciężka choroba	1 408	1 299	109
Ubóstwo	932	846	86
Bezrobocie	905	852	53
Niepełnosprawność	568	456	112
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych - rodzina niepełna	452	438	14

Źródło: dane własne GOPS

Wykres 16. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ze względu na powód przyznania w roku 2019

Źródło: dane własne GOPS

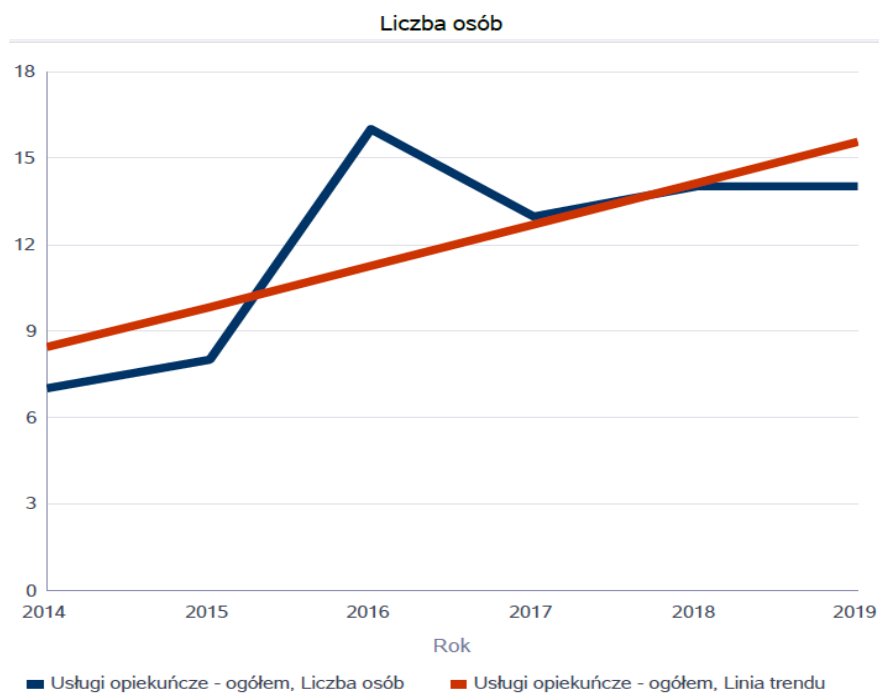
Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych

lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Ośrodek pomocy społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia. Rada Gminy określa, w drodze uchwały, szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.

Tabela 36. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w poszczególnych latach, wraz z wykresem.

Liczba osób korzystających ze usług opiekuńczych.

Rok	Liczba osób
2014	7
2015	8
2016	16
2017	13
2018	14
2019	14

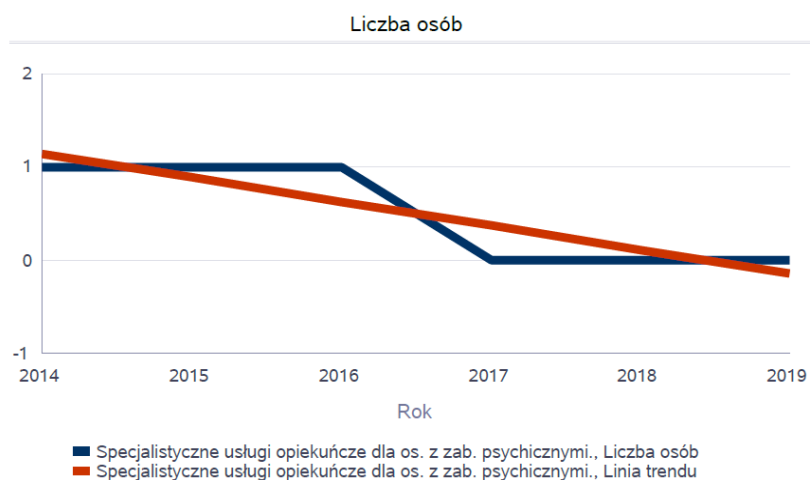

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 37. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w poszczególnych latach, wraz z wykresem

Liczba osób korzystających z usług specjalistycznych opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Rok	Liczba osób
2014	1
2015	1
2016	1
2017	0
2018	0
2019	0

Źródło: dane własne GOPS

Asystent rodziny ma na celu pracę z rodziną w problemach nie tylko wychowawczych, lecz także w sprawach codziennych. Realizowana przez niego pomoc polega na wsparciu w przezwyciężeniu trudności, w poprawie sytuacji życiowej, by w przyszłości rodzina samodzielnie pokonywała własne problemy.

Zadania asystenta rodziny określone są w art. 15 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, do których w szczególności należą:

- opracowanie i realizacja określonego planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny;
- pomoc w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- udzielenie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych, a także problemów wychowawczych;

- motywowanie rodziny do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- pomoc w poszukiwaniu pracy zarobkowej i jej utrzymaniu;
- współpraca z rodziną zastępczą, rodzinnym domem dziecka, placówką opiekuńczo-wychowawczą, w których umieszczono dziecko z rodziny przeżywającej trudności;
- udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- prowadzenie dokumentacji, która dotyczy pracy z rodziną, dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, ale również monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach.

Tabela 38. Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w poszczególnych latach, wraz z wykresem.

Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny.

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba asystentów rodziny w gminie	1	1	1	1	1	1
Liczba rodzin, które korzystały z usług asystentów rodziny	9	11	9	11	12	12

Źródło: dane własne GOPS

W Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej realizowany jest Program „Posiłek w szkole i w domu”, który zapewnia pomoc zarówno osobom starszym, niepełnosprawnym, o niskich dochodach, jak i dzieciom, które wychowują się w rodzinach znajdujących się w trudnej sytuacji.

Program przewiduje wsparcie finansowe gmin w udzieleniu pomocy w formie posiłku, świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności oraz świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Istotnym elementem Programu jest zapewnienie dzieciom i młodzieży w wieku szkolnym zjedzenia gorącego posiłku przygotowanego w stołówce szkolnej. Takie rozwiązanie daje bowiem większą kontrolę nad jakością kupowanych produktów, z których przygotowywane są posiłki, oraz nad procesem ich przygotowywania.

Tabele poniżej (tabela 39 i 40) przedstawiają przyznaną pomoc w ramach Programy „Posiłek w domu i szkole” w GOPS w Czosnowie.

Tabela 39. Pomoc w formie posiłku, realizowana w GOPS w 2019 r.

PROGRAM "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"					
WYSZCZEGÓLNIENIE		POSIŁEK			
		OGÓŁEM	w tym:		
			dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej	uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub szkoły ponadgimnazjalnej	pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej
			OGÓŁEM	OGÓŁEM	OGÓŁEM
1	2	4	6	8	
Liczba osób korzystających z posiłku	1 97	30	67	0	
w tym z posiłku w formie:	2 0	0	0	0	

PROGRAM "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"					
WYSZCZEGÓLNIENIE		POSIŁEK			
		OGÓŁEM	w tym:		
			dzieci do czasu podjęcia nauki w szkole podstawowej	uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadpodstawowej lub szkoły ponadgimnazjalnej	pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej
			OGÓŁEM	OGÓŁEM	OGÓŁEM
1	2	4	6	8	
pełnego obiadu					
jednego dania gorącego	3 97	30	67	0	
mleka, butki / kanapki	4 0	0	0	0	
Liczba rodzin	5 48	X	X	X	
Liczba osób w rodzinach	6 207	X	X	X	
Liczba posiłków	7 11 912	4 464	7 448	0	
z tego:	8 0	0	0	0	
pełen obiad					
jedno danie gorące	9 11 912	4 464	7 448	0	
mleko, butka / kanapki	10 0	0	0	0	

Źródło: dane własne GOPS

Tabela 40. Pomoc w formie zasiłku celowego i świadczeń rzeczowych na zakup posiłku, realizowana w GOPS w 2019 r.

PROGRAM "POSILEK W SZKOLE I W DOMU"		
WYSZCZEGÓLNIENIE	ZASIŁEK CELOWY	ŚWIADCZENIE RZECZOWE
	OGÓŁEM	OGÓŁEM
1	2	4
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	1 25	0
Liczba rodzin	2 25	0
Liczba osób w rodzinach	3 71	0
Liczba świadczeń	4 31	X

Źródło: dane własne GOPS

ROZDZIAŁ III. Analiza SWOT

1. Wprowadzenie

Analiza SWOT jako najbardziej rozpowszechniony sposób analizy strategicznej, obejmuje najważniejsze zjawiska społeczne w gminie i w jej otoczeniu. Nazwa metody jest akronimem angielskich słów strengths (mocne strony), weaknesses (słabe strony), opportunities (szanse potencjalne), threats (zagrożenia prawdopodobne). Rozpoznanie i ocena zagrożeń oraz szans wynikających z otoczenia, jak również z potencjału wewnętrznego, stanowi zbiór informacji, na podstawie, których możliwe jest wytyczanie celów strategicznych.

Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **mocne strony** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabe strony** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,

- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

2. Zestawienie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w zakresie rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Czosnów

Tabela 41. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• wysokie kwalifikacje i doświadczenie pracowników GOPS • dobrze usytuowana siedziba GOPS • dobrze zdiagnozowane problemy społeczne na poziomie gminy • dobry kontakt pracowników socjalnych z podopiecznymi GOPS w ramach prowadzonej pracy socjalnej i przez to prawidłowo zarysowana skala potrzeb podopiecznych ośrodka • wsparcie Asystenta Rodziny • dobra współpraca i zaangażowanie poszczególnych instytucji pracujących na rzecz rodziny • dobrze funkcjonujące usługi opiekuńcze • sprawnie działający dział świadczeń rodzinnych,	• dziedziczenie ubóstwa i niezaradności życiowej • uzależnienie rodzin od pomocy społecznej i pobieranych świadczeń - często jako jedyne źródło dochodu rodziny • brak chętnych wolontariuszy przygotowanych do pracy z podopiecznymi, w szczególności z seniorami oraz niechęć osób starszych do korzystania z ich pomocy • mała aktywność społeczna oraz wyuczona bezradność osób bezrobotnych • mała mobilność osób bezrobotnych • słaba pozycja materialna seniorów • niewystarczająca liczba oddziałów integracyjnych w przedszkolach i szkołach

wychowawczych i funduszu alimentacyjnego • zwiększająca się liczba obiektów bez barier architektonicznych • zróżnicowana oferta pomocy dla seniorów przez GOPS	• ograniczony dostęp do usług medycznych dla dzieci i młodzieży (specjalistycznych w szczególności psychiatrii) oraz osób starszych (np. geriatry)
SZANSE	ZAGROŻENIA
• możliwość pozyskiwania funduszy ze środków Unii Europejskiej • możliwość budowania zintegrowanego systemu pomocy społecznej przy włączaniu partnerów publicznych i społecznych • możliwość dokształcania systematycznego dla pracowników socjalnych w ramach EFS • możliwość realizacji programów unijnych w zakresie aktywnej integracji na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym • pozyskiwanie środków na programy dla osób bezrobotnych przez PUP	• słabo rozwinięta sieć poradnictwa specjalistycznego • starzenie się społeczeństwa • rozpad tradycyjnych rodzin lub osłabienie więzi rodzinnych • wzrost zapotrzebowania na skierowania do DPS • roszczeniowa postawa osób objętych pomocą społeczną • niechęć ludzi do zmiany swojej sytuacji

Część III. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

ROZDZIAŁ I. Misja i wizja

Misja to najogólniejszy cel podmiotu strategii (najczęściej jednozdaniowy) stanowiący opis wizji przyszłości gminy z jej głównymi polami aktywności w przyszłości w zakresie pomocy społecznej. Misję określono w perspektywie do roku 2030 na podstawie Misji Gminy sformułowanej w Strategii Rozwoju Gminy na lata 2015-2025.

Docelowa wizja rozwoju Gminy Czosnów sformułowana jest następująco:

„Gmina Czosnów - atrakcyjnym miejscem życia na mapie warszawskiego obszaru funkcjonalnego. ośrodkiem konkurencyjnej, innowacyjnej i niskoemisyjnej gospodarki lokalnej, zdrowych warunków zamieszkania i turystyki, efektywnego inwestowania, pracy i wypoczynku”

Ze względu na swój charakter i funkcje, jakie spełnia misja, jej zasięg czasowy może wybiegać poza perspektywę przyjętą w strategii, podkreślając w ten sposób nadrzędne wartości (zasady), jakimi gmina będzie się kierować, nawet w dalekiej przyszłości, podejmując działania na rzecz realizacji swojej wizji rozwoju.

Misja Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie brzmi następująco:

„Misją Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie jest rola organizatora i koordynatora systemu wsparcia społecznego dla osób i rodzin wymagających pomocy w rozwiązywaniu problemów, których nie mogą pokonać sami, korzystając z własnych uprawnień i możliwości. Wspieranie to jest realizowane z poszanowaniem godności i podmiotowości osób potrzebujących pomocy, przy wykorzystaniu ich zasobów własnych oraz środowiska lokalnego.”

Priorytetem działań gminy jest dążenie do zapewnienia mieszkańcom jak najwyższego poziomu życia i stworzenie im warunków do wszechstronnego rozwoju. Nie można jednak zapomnieć o tych, którzy z różnych przyczyn nie biorą udziału w postępujących procesach rozwoju i awansu. Zatem ważnym jest podjęcie skoordynowanych działań w celu zapobiegania zjawisku marginalizacji i wykluczenia społecznego, umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości czy uprawnienia.

Zatem misja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów na lata 2021-2030 przedstawia się następująco: ***„Zbudowanie zintegrowanego systemu pomocy społecznej, opartego się na dążeniu do wypracowania w Gminie Czosnów nowoczesnych form rozwiązywania problemów społecznych oraz wspierania zintegrowanych działań instytucji i organizacji pozarządowych, funkcjonujących w sferze lokalnej polityki społecznej”.***

ROZDZIAŁ II. Cele strategii rozwiązywania problemów społecznych

Cel jest definiowany jako stan, który chcemy osiągnąć w przyszłości.

Cele strategiczne związane są z określaniem tego jaką gminą/społecznością chcemy być, co się powinno robić lub czego nie powinno się robić w gminie. Związane są one z decyzjami dotyczącymi alokacji zasobów i potencjałów gminy.

Ponadto cele strategiczne wyznaczają zasadniczy kierunek rozwoju gminy jako całości, są konkretyzacją misji rozwoju gminy. Są one sformułowane ogólnie jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane funkcje (potrzeby), które winny zostać zrealizowane (zaspokojone) w określonym horyzoncie czasu. Pomimo swej ogólności cele strategiczne są związane z konkretną rzeczywistością – zostały sformułowane na podstawie diagnozy sytuacji w gminie – problemów i potrzeb oraz związane są z prognozą zmian w przyszłości.

Należy je traktować w kategoriach celów - procesów rozwojowych, służących lepszemu zaspokajaniu różnorodnych potrzeb społecznych mieszkańców i gospodarki oraz przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności i rangi gminy w regionie.

Gmina jest systemem dynamicznym, stale rozwijającym się, w którym dokonują się wielorakie przekształcenia. Dlatego bardziej adekwatnym jest dynamiczny model wyobrażania przyszłości gminy, w którym podstawę stanowi misja rozwoju oraz cele strategiczne, czyli cele - procesy rozwoju.

Realizacja zapisów misji i celów strategicznych nie jest aktem jednorazowym, lecz długotrwałym procesem stałego wzrostu jakości życia ludności oraz atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Wynika z nich, że intencją władz samorządowych jest dążenie do tego, aby gmina stała się gminą wielofunkcyjną, przedsiębiorczą, nowoczesną i zamożną, przy zachowaniu walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz kulturowego, a więc taką, w której występowanie niekorzystnych zjawisk społecznych jest zminimalizowane.

Cele strategiczne wykraczające poza statutowe cele i zadania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie będą realizowane przez inne podmioty posiadające odpowiednie kompetencje jak np. Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Dworze Mazowieckim.

1. Cele główne (strategiczne)

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano najbardziej problemowe obszary: problemy osób niepełnosprawnych, problemy osób borykających się z długotrwałą i ciężką chorobą, problemy osób starszych, problem bezrobocia i ubóstwa, problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, problem alkoholizmu i uzależnień. Dla każdego z ww. obszarów priorytetowych wyznaczono cele strategiczne, które ułatwią realizację wizji rozwoju.

6 Głównych celi opracowanych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów na lata 2021-2030, to:

- kompleksowe wsparcie rodzin dysfunkcyjnych,
- system wsparcia osób niepełnosprawnych i długotrwale lub ciężko chorujących,
- walka a alkoholizmem i uzależnieniami,
- aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- integracja społeczna
- rozwój Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.

2. Cele operacyjne (zadaniowe)

Aby efektywnie urzeczywistniać Strategię, niezbędne jest wskazanie zasadniczych działań w ramach skonkretyzowanych celów strategicznych. Owe działania zawierają cele operacyjne.

Cele operacyjne są składnikiem łączącym ze sobą cele strategiczne i zadania strategiczne. Charakter celów operacyjnych jest techniczny - spowodowane jest to tym, że określenie ich ulepsza proces wdrażania strategii.

2.1. CEL STRATEGICZNY I. Kompleksowe wsparcie rodzin dysfunkcyjnych.

Tabela 42. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 1 tj. kompleksowe wsparcie rodzin dysfunkcyjnych

Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania
Nauka racjonalnego gospodarowania środkami finansowymi	GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba osób, które wzięły udział w programie, -liczba osób korzystających z pomocy GOPS z powodu braków środków do życia	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki z Budżetu Państwa
Tworzenie i realizacja programu pomocy prowadzącego do usamodzielnienia	GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba programów, -liczba uczestników	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki z Budżetu Państwa
Promowanie prawidłowych wzorców funkcjonowania rodziny	GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba wdrożonych projektów, -liczba instytucji, które wspierają rodzinę,	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki z Budżetu Państwa

			-liczba udzielonych porad	
Organizacja spotkań dla osób w wieku 60+	GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zainteresowanych uczestnictwem w spotkaniach grupy, -liczba zorganizowanych spotkań, -liczba uczestników	środki własne Gminy, środki z budżetu państwa, środki pozyskane z Unii Europejskiej,

2.2. CEL STRATEGICZNY II. – system wsparcia osób niepełnosprawnych i długotrwale chorujących

Tabela 43. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 2 tj. system wsparcia osób niepełnosprawnych i długotrwale lub ciężko chorujących.

Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania
Aktywizacja osób niepełnosprawnych	PUP, GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	- liczba osób niepełnosprawnych, które podjęły pracę po otrzymanym wsparciu lub skierowaniu do pracy -liczb udzielonych	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, PEFRON

			porad specjalistycznych , -liczba uczestników grup wsparcia, -liczba szkoleń, -liczba uczestników, -liczba projektów	
Zapewnienie osobom niepełnosprawnym możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym	GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	- posiadanie danych na temat liczby osób niepełnosprawnych - informator na temat ulg i przywilejów osób niepełnosprawnych - liczba rozpowszechnianych publikacji na temat osób niepełnosprawnych – liczba porad specjalistycznych dla osób	

			niepełnosprawnych - kwoty środków przekazywanych organizacjom pozarządowym - liczba zorganizowanych imprez kulturalno-sportowych - liczba wniosków na dofinansowanie imprez kulturalno-sportowych	
Utrzymanie miejsca spotkań dla osób w wieku 60+	GOPS, Wydział Oświaty i Kultury w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba uczestników	Środki własne Gminy, środki z budżetu Państwa
Likwidacja barier architektonicznych oraz komunikacyjnych	PUP, PCPR	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	- liczba zrealizowanych projektów w zakresie aktywizacji społeczności lokalnej oraz osób	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, PEFRON

			niepełnosprawn ych	
--	--	--	-----------------------	--

2.3. CEL STRATEGICZNY III. – walka z problemami alkoholowymi i jego skutkami.

Tabela 44. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 3 tj. walka z problemami alkoholowymi i jego skutkami.

Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania
Aktywizacja osób uzależnionych i współuzależnionych do podejmowania leczenia	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zrealizowanych projektów, -liczba beneficjentów	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, inne
Wspieranie akcji informacyjnych o skutkach alkoholizmu	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba udzielonych porad, -liczba kampanii promujących funkcjonowanie bez alkoholu	środki własne Gminy, organizacje pozarządowe, środki pozyskane z Unii Europejskiej, inne
Promocja zdrowego, wolnego od uzależnienia życia	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba kampanii, -liczba spotkań, warsztatów na rzecz zdrowia	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, inne

Udzielanie pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom dotkniętym problemem alkoholowym	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Urząd Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba spotkań z psychologiem, prawnikiem, -liczba udzielonych porad, -liczba beneficjentów	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, inne
Analiza i monitoring stanu zagrożenia alkoholizmem w gminie	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradnia Terapii Uzależnień, Komisariat Policji	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba przeprowadzonych analiz, -liczba sprzedanego alkoholu w ciągu roku, -liczba interwencji w sytuacji stosowanej przemocy w rodzinie pod wpływem alkoholu, - liczba zatrzymań osób prowadzących pojazd pod wpływem alkoholu	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej, inne

**2.4. CEL STRATEGICZNY IV. – aktywizacja i integracja grup zagrożonych
wykluczeniem społecznym.**

Tabela 45. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 4 tj. aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania
Promowanie działalności klubów pracy	PUP	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba ulotek, kampanii reklamowych, -liczba zainteresowanych uczestnictwem w klubie, -liczba uczestników	środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki organizacji
Organizacja giełdy pracy	PUP	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zainteresowanych -liczba zorganizowanych spotkań, -liczba osób która znajdzie pracę	środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki organizacji
Promocja zatrudnienia wśród osób długotrwale bezrobotnych	PUP	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba szkoleń i warsztatów zaplanowanych do zorganizowania dla osób	środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki organizacji

			długotrwale bezrobotnych	
Organizacja szkoleń wśród osób długotrwale bezrobotnych	PUP	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba osób bezrobotnych	środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki organizacji
Doradztwo zawodowe	PUP	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba udzielonych porad, -liczba zainteresowanyc h mieszkańców	środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki organizacji
Wspieranie warsztatów aktywizacji zawodowych	PUP	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	- liczba zorganizowanyc h szkoleń, - liczba uczestników szkoleń	środki własne, środki pozyskane z Unii Europejskiej, środki organizacji

2.5. CEL STRATEGICZNY V. – integracja społeczna.

Tabela 46. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 5 tj. integracja społeczna.

Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania
-----------	------------------------	-----------------	-------------------------------	------------------------

Promowanie aktywnego spędzania czasu	Szkoły, Biblioteka, Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zrealizowanych projektów, -liczba zorganizowanyc h imprez, -liczba uczestników, -liczba oraz rodzaj zajęć	środki własne Gminy, środki szkół, organizacje pozarządowe, środki pozyskane z Unii Europejskiej, inne
Organizacja zajęć pozalekcyjnych i kół zainteresowań dla dzieci i młodzieży	Szkoły, Biblioteka, Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba uczestników, -liczba oraz rodzaj zajęć	środki własne Gminy, środki szkół, organizacje pozarządowe, środki pozyskane z Unii Europejskiej, organizacje charytatywne, inne
Organizacja imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym	Szkoły, Biblioteka, Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zrealizowanych projektów, -liczba zorganizowanyc h imprez, -liczba uczestników, -liczba oraz rodzaj zajęć	środki własne Gminy, organizacje pozarządowe, środki pozyskane z Unii Europejskiej, organizacje charytatywne, inne

Tworzenie i promowanie wolontariatu	Szkoły GOPS, Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zaangażowanych instytucji, -liczba zainteresowanych wolontariatem	środki własne Gminy, inne
Wspieranie i organizowanie działań z wykorzystaniem potencjału intelektualnego i zawodowego osób starszych (warsztaty, szkolenia, zajęcia grupowe)	GOPS, Klub Senior+, Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	-liczba zaangażowanych instytucji, -liczba zrealizowanych projektów, -liczba	środki własne Gminy, organizacje pozarządowe, środki pozyskane z Unii Europejskiej, organizacje charytatywne, inne
Wspieranie działań promujących pozytywny wizerunek seniora	Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy Czosnów	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	- liczba zaangażowanych instytucji, - liczba zrealizowanych projektów, - liczba zainteresowanych	środki własne Gminy, organizacje pozarządowe, środki pozyskane z Unii Europejskiej, organizacje charytatywne, inne

2.6. CEL STRATEGICZNY VI. – rozwój Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.

Tabela 47. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 6 tj. rozwój Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.

Działania	Podmiot realizujący	Czas realizacji	Wskaźniki osiągnięcia celu	Źródło finansowania
Podnoszenie kwalifikacji pracowników	GOPS	Działanie ciągłe w horyzoncie czasowym strategii	- liczba szkoleń, warsztatów dla pracowników	środki własne Gminy, środki pozyskane z Unii Europejskiej

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Czosnów to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany tych stanów rzeczy, występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej i pokrewnych, prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób rodzin, mieszkańców gminy.

W ramach realizacji Strategii planuje się, że osiągnięte zostaną następujące wskaźniki;

- organizacja prac społecznych,
- pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców,
- aktywne przeciwdziałanie bezrobociu przez PUP,
- ograniczenie problemów alkoholowych i narkotykowych wśród mieszkańców,
- wzrost wiedzy i świadomości mieszkańców na temat zdrowego stylu życia,
- stworzenie i utrzymanie nowych miejsc spędzania wolnego czasu dla osób w wieku 60+,
- uwzględnienie potrzeb osób niepełnosprawnych, starszych i przewlekle chorych,

- rozwój usług opiekuńczych,
- stała pomoc dla rodzin dysfunkcyjnych,
- powstanie klubów zainteresowań dla dzieci i młodzieży,
- sprawnie działający system wsparcia w gminie w postaci prężnego i służącego pomocą Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.

3. Podmioty realizujące cele strategiczne

Realizatorami Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów na lata 2021-2030 będą:

1. Urząd Gminy Czosnów,
2. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czosnowie,
3. Asystent Rodziny,
4. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
5. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
6. Sąd Rejonowy w Nowym Dworze Mazowieckim,
7. Przychodnie Specjalistyczne w Nowym Dworze Mazowieckim — Poradnie Leczenia Uzależnień,
8. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Nowym Dworze Mazowieckim,
9. Zakłady Opieki Zdrowotnej,
10. Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Dworze Mazowieckim,
11. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Nowym Dworze Mazowieckim,
12. Wydział Oświaty, Kultury i Promocji w Urzędzie Gminy w Czosnowie,
13. Gminna Biblioteka Publiczna w Czosnowie,
14. Gminne placówki oświatowe,
15. Komisariat Policji w Czosnowie,
16. Parafie,
17. Organizacje pozarządowe oraz stowarzyszenia działające na terenie gminy Czosnów.

ROZDZIAŁ III. Zasady realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Realizacja działań objętych Gminną Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych finansowana będzie głównie z budżetu Gminy Czosnów. Przewiduje się również możliwość finansowania ze źródeł zewnętrznych:

1) krajowych:

- a) środki rządowe;
- b) środki samorządowe;
- c) środki własne podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii;
- d) sponsorzy;
- e) inne.

2) ponadnarodowych:

- a) środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej;
- b) środki pochodzące z budżetów krajów europejskich, niewchodzących w skład UE;
- c) programów wynikających ze współpracy bilateralnej.

Głównymi źródłami finansowania z zewnątrz będą środki z budżetu Unii Europejskiej – przede wszystkim Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, brak długookresowych źródeł finansowania, a także wieloletnich dokumentów finansowych określających planowane wydatki powiatu na bieżącą działalność. Środki finansowe przeznaczone na realizację zadań wymienionych w Strategii będą planowane corocznie w budżecie.

ROZDZIAŁ IV. Monitoring i wskaźniki pomiaru stopnia realizacji strategii

Strategia stanowi pewnego rodzaju usystematyzowany plan działań. Prace nad realizacją celów i kierunków działań Strategii powinny być prowadzone w sposób ciągły, co może oznaczać w przyszłości aktualizację Strategii w zależności od zachodzących zmian. Strategia w celu osiągnięcia zakładanych rezultatów i jak największej efektywności planowanych oddziaływań musi być poddawana monitoringowi i ewaluacji.

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czosnów na lata 2021-2030 będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czosnowie.

Monitoring strategii jest obserwacją realizacji celów strategicznych i realizacji programów operacyjnych wynikających z następnych faz programowania rozwoju.

Monitoring realizacji strategii umożliwia: obserwację stanu zaawansowania projektów rozwojowych, umożliwiającą aktualną identyfikację problemów w ich realizacji; ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację; weryfikację zgodności założonych celów i efektywności wykorzystania przeznaczonych na ich realizację środków; kontrolę postępu prac związanych z realizacją działań.

Podstawą skutecznego wdrożenia strategii jest system informacji o zjawiskach i procesach społeczno-gospodarczych zachodzących na terenie gminy. Inicjując działania mające na celu osiągnięcia wytyczonych w strategii celów, należy systematycznie gromadzić informacje o efektach ich realizacji i skuteczności zastosowanych instrumentów. Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji strategii są wyznaczone działania.

Ewaluacja to celowe i systematyczne zbieranie informacji, analiza i interpretacja informacji o tym, w jakim stopniu zamierzone cele są rzeczywiście realizowane. Przedmiotem ewaluacji są przede wszystkim procesy i działania, których przebieg można zmienić w celu ich ulepszenia lub przyjęcia innych decyzji o sposobie ich prowadzenia.

Przeprowadzenie ewaluacji będzie obejmować następujące etapy:

- gromadzenie wszystkich niezbędnych danych do przeprowadzenia ewaluacji
- wybór podmiotu przeprowadzającego badanie, a w szczególności opracowanie lub przyjęcie metodyki i narzędzi badawczych
- przeprowadzenie badania
- opracowanie i przyjęcie raportu z przeprowadzonej ewaluacji.

Gwarancją skuteczności realizacji priorytetowych celów poszczególnych programów tworzących Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych jest trwałość i efektywność rozwiązań systemowych zapisanych w ustawie. Pozwolą one bowiem, w istniejących uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych gminy Czosnów na stopniowe minimalizowanie źródeł wykluczenia społecznego, zagrożenia bezpieczeństwa socjalnego, a w przyszłości na jego wyeliminowanie tych zagrożeń.

PODSUMOWANIE

Opracowana Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie gminy Czosnów pozwoli na celowe, systematyczne i planowe dążenie do osiągnięcia wytyczonego celu. Jest to dokument o charakterze otwartym, dlatego powinna być

modyfikowana i dostosowywana w miarę realizacji kolejnych zamierzeń, bądź zmieniającej się sytuacji.

Realizacja zapisów Strategii pozwoli, w istniejących uwarunkowaniach społeczno-gospodarczych gminy Czosnów, na stopniowe minimalizowanie źródeł zagrożenia bezpieczeństwa socjalnego, a w przyszłości na wyeliminowanie tych zagrożeń. Gminie zaś pozwoli na ograniczenie wydatków na szeroko rozumianą pomoc społeczną i skierowanie większej ilości środków na modernizację i rozwój. Realizacja strategii wymaga zaangażowania całej wspólnoty. Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego.

Poprzez propozycje rozwiązań różnych problemów społecznych zawartych w dokumencie, strategia powinna dotrzeć do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy. Zapisy zawarte w niniejszej strategii realizowane będą odpowiednio do posiadanych środków własnych oraz pozyskanych środków zewnętrznych. Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytyczonymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi oraz kierunkami działań niezależnie czy są to dokumenty jednoroczne czy wieloletnie.

Opracowano na podstawie danych źródłowych przez:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czosnowie, ul. Warszawska 59, 05-152 Czosnów

Spis tabel

Tabela 1. Stan ludności zamieszkiwanej na terenie gm. Czosnów wg płci w latach 2009-2019.....	12
Tabela 2. Urodzenia żywe, zgony i przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2009-2019.....	14
Tabela 3. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Czosnów w latach 2017-2019.....	14
Tabela 4. Prognoza liczby ludności dla Gminy Czosnów na rok 2030	15
Tabela 5. Pracujący* w gminie Czosnów wg płci w latach 2017-2019.....	17
Tabela 6. Pracujący* na 1000 ludności.....	17
Tabela 7. Bezrobocie wśród kobiet i mężczyzn w gminie Czosnów, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy, w latach 2017-2019	18
Tabela 8. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci.	18
Tabela 9. Infrastruktura społeczna w gminie Czosnów (stan na dzień 31 grudnia)	19
Tabela 10. Statystyka szkolnictwa w gminie Czosnów w latach 2016-2018	21
Tabela 11. Najczęstsze przyczyny ubiegania się o wsparcie GOPS w Czosnowie.....	28
Tabela 12. Dane o korzystaniu z pomocy i wsparcia w poszczególnych latach.	29
Tabela 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej wraz z wykresem..	30
Tabela 14. Rodzaje świadczeń, z których korzystają poszczególne typy rodzin w 2019 r. wraz z wykresem.	31
Tabela 15. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej wraz z wykresem.....	34
Tabela 16. Liczba założonych Niebieskich Kart w latach 2016 - 2019 przez uprawnione do tego instytucje	44
Tabela 17. Płeć osób dotkniętych przemocą na podstawie założonych Niebieskich Kart w latach 2016-2019.....	44
Tabela 18. Płeć osób stosujących przemoc na podstawie założonych Niebieskich Kart w latach 2016-2019.....	45
Tabela 19. Wiek osób dotkniętych przemocą na podstawie założonych Niebieskich Kart w latach 2017- 2019.....	45
Tabela 20. Udział procentowy osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy GOPS w Czosnowie w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców Gminy Czosnów w wieku poprodukcyjnym w latach 2017-2019.....	48
Tabela 21. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy w stosunku do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy w GOPS w Czosnowie.	49
Tabela 22. Kwota oraz liczba osób, na które wypłacono świadczenia w roku 2019 r.....	55
Tabela 23. Liczba rodzin korzystających z interwencji kryzysowej w poszczególnych latach – wraz z wykresem.	57
Tabela 24. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przypadku trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego, w poszczególnych latach.	59
Tabela 25. Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych.....	60
Tabela 26. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w latach 2017-2019	61
Tabela 27. Wydatki na świadczenia rodzinne w 2019 r.	66
Tabela 28. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami orz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka – wraz z wykresem.....	67
Tabela 29. Liczba świadczeń: świadczenie pielęgnacyjne, zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka, dla osoby niepełnosprawnej w wieku 16 lat o różnych stopniach niepełnosprawności, zasiłek pielęgnacyjny dla osób, które ukończyły 75 lat, specjalny zasiłek opiekuńczy, zasiłek dla opiekuna...	67
Tabela 30. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego w poszczególnych latach – wraz z wykresem.	69

Tabela 31. Średnia liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego* - wraz z wykresem.	70
Tabela 32. Liczba przyznanych świadczeń i kwota wypłaconych świadczeń w pomocy społecznej w GOPS	71
Tabela 33. Liczba świadczeń niepieniężnych i pieniężnych wypłacanych w pomocy społecznej w roku 2019 r.	73
Tabela 34. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych i niepieniężnych z pomocy społecznej w latach 2014-2019, wraz z wykresem	74
Tabela 35. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ze względu na powód przyznania w roku 2019	75
Tabela 36. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych w poszczególnych latach, wraz z wykresem.	77
Tabela 37. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi w poszczególnych latach, wraz z wykresem	78
Tabela 38. Liczba asystentów rodziny oraz liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny w poszczególnych latach, wraz z wykresem.	79
Tabela 39. Pomoc w formie posiłku, realizowana w GOPS w 2019 r.	80
Tabela 40. Pomoc w formie zasiłku celowego i świadczeń rzeczowych na zakup posiłku, realizowana w GOPS w 2019 r.	82
Tabela 41. Analiza SWOT	83
Tabela 42. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 1 tj. kompleksowe wsparcie rodzin dysfunkcyjnych	88
Tabela 43. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 2 tj. system wsparcia osób niepełnosprawnych i długotrwale lub ciężko chorujących.	89
Tabela 44. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 3 tj. walka z problemami alkoholowymi i jego skutkami.	92
Tabela 45. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 4 tj. aktywizacja i integracja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.	94
Tabela 46. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 5 tj. integracja społeczna.	95
Tabela 47. Działania, podmiot realizujący, czas realizacji, wskaźniki oraz źródło finansowania w ramach celu strategicznego nr 6 tj. rozwój Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czosnowie.	98

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności w latach 2017-2019	13
Wykres 2. Struktura ludności w wieku poprodukcyjnym wg płci w latach 2017-2019	15
Wykres 3. Struktura ludności (w %) w Gminie Czosnów w roku 2019 i prognoza na rok 2030	16
Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w latach 2017-2019.	32
Wykres 5. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w latach 2017-2019.	33
Wykres 6. Liczba bezrobotnych ze względu na płeć w latach 2017-2019.	33

Wykres 7. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2017-2019.	35
Wykres 8. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w latach 2017-2019.	36
Wykres 9. Porównanie liczby osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy oraz liczby wszystkich osób korzystających z pomocy w GOPS w Czosnowie.	50
Wykres 10. Struktura (%) ogółu osób korzystających z pomocy oraz osób w wieku poprodukcyjnym otrzymujących pomoc w GOPS w Czosnowie.	50
Wykres 11. Usługi opiekuńcze (w tym specjalistyczne) zrealizowane w GOPS w Czosnowie w latach 2017-2019.	51
Wykres 12. Liczba osób w Gminie Czosnów umieszczonych w domach pomocy społecznej w latach 2017-2019.	52
Wykres 13. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w latach 2017-2019.	54
Wykres 14. Liczba świadczeń wypłaconych w GOPS w poszczególnych latach.	68
Wykres 15. Liczba świadczeń niepieniężnych i pieniężnych wypłacanych w pomocy społecznej w roku 2019 r., wyrażona w %.	74
Wykres 16. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej ze względu na powód przyznania w roku 2019.	75

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Czosnów na mapie Polski.	10
Rysunek 2. Położenie Gminy Czosnów w powiecie nowodworskim.	10
Rysunek 3. Plan Gminy Czosnów.	11
Rysunek 4. Charakterystyka przemocy w rodzinie.	42
Rysunek 5. Rodzaje przemocy domowej.	42
Rysunek 6. Cykle przemocy domowej.	43
Rysunek 7. Powrotność do przestępstwa osób zwolnionych z jednostek penitencjarnych (dane ogólnopolskie).	58
Rysunek 8. Realizatorzy pomocy postpenitencjarnej.	58